

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

НАУКА, ОСВІТА, КАР'ЄРА - 2020

Збірник

наукових статей магістрів та студентів ХНАДУ
(кафедра філософії і педагогіки професійної підготовки)

2020

Наука, освіта, кар'єра - 2020: збірник наукових статей магістрів та студентів ХНАДУ. Харків: ХНАДУ, 2020 р.107 с.

У збірнику представлені статті магістрантів та студентів, присвячені проблемам філософії, філософії науки, психології, педагогіки професійної підготовки та прикладним аспектам освіти.

Відповідальна за випуск: доц. каф. філософії і ППП І.І.Чхеайло

*Стиль, мова викладу та орфографія авторів збережені.
За зміст матеріалів несуть відповідальність автори.*

Зміст

<i>Плугін Данило</i>	Формування нейрокомунікацій на ринку України через призму філософії науки	4
<i>Савченко Володимир Мнушка Оксана Семергей Аліна</i>	Філософські проблеми в інформаційно-комунікаційних технологіях та комп'ютерних науках	9
<i>Книшенко Антон</i>	Філософська методологія в осмисленні науки, техніки, технології	14
<i>Книшенко Антон</i>	Інноваційні технології в освіті	20
<i>Васильєв Данило</i>	Досвід Сінгапуру в боротьбі з корупцією	24
<i>Костирєв Олександр Федоров Віталій</i>	Символічна політика та її значення в житті суспільства	33
<i>Цевменко Євгеній</i>	Професійна підготовка молодого спеціаліста в умовах сталого розвитку	52
<i>Кудріна Вікторія</i>	Роль гуманітарної складової в підготовці фахівців технічної галузі в умовах сталого розвитку	56
<i>Шевченко Анастасія Стрельченко Марія</i>	Моральні аспекти взаємодії науки, техніки та людини	61
<i>Шевченко Анастасія</i>	Ціннісні орієнтації сучасних фахівців	67
<i>Стрельченко Марія</i>	Місце інформаційно-комунікаційних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх інженерів	72
<i>Коява Дмитро</i>	Дослідження генезису техніки в філософії техніки	78
<i>Нескреба Едуард</i>	Социальные аспекты хакерства	90
<i>Столбинська Оксана</i>	Социальные риски коррупции	96
<i>Белов Дмитро</i>	Дослідження самореалізації особистості в психології	102

Плугін Данило, магістр гр. МА-51-19

Науковий керівник:

к. філос.наук, доц., **Чхеайло І.І.**

ФОРМУВАННЯ НЕЙРОКОМУНІКАЦІЙ НА РИНКУ УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ФІЛОСОФІЇ НАУКИ

Зараз світ стикається із глобальними проблемами, спільними для всіх країн: зростаюча складність техносфери; збільшення кількості техногенного катастроф; збільшення інформаційного навантаження; старіння населення; некеровані пандемії. Тотальна інформатизація і комп'ютеризація трансформують соціальну, економічну, політичну та духовну сферу сучасного суспільства.

Відповіддю на ці трансформації є поява різних рішень на основі нейротехнологій, в тому числі гібридного людино-машинного інтелекту, що дозволить значно розширити ресурси людського мозку і підвищити його продуктивність шляхом інтеграції з техносферою [1].

Основні технологічні революції пов'язані зі створенням технологій, що контролюють природні системи з підвищеною ефективністю. Наступна велика революція буде пов'язана з управлінням психічними функціями.

Праці багатьох авторів присвячено проблемі штучного інтелекту і моделювання людської свідомості з точки зору логікоматематичного аналізу.

Але аналіз впливу на транслюдський світ, що використовує всі досягнення супертехнологій сучасності для вдосконалення своїх фізичних і розумових здібностей, розвинуто недостатньо [2].

Це вимагає комплексного аналізу супертехнологій штучного інтелекту через призму філософської науки.

Мета роботи – обґрунтувати тенденції формування нейрокомунікацій на ринку України та їх вплив на еволюцію уявлень про сутність людини через призму філософії науки.

Нейрокомунікація на ринку України зараз на початку розвитку. Це означає, що є вікно можливості увійти в галузь, де процеси і стандарти будуть тільки з'являтися.

Розвивається нейрокомунікаційна електроніка – це нова платформа, яка виникає на перетині декількох «галузей» технологічного розвитку (рис.2).

Рисунок 2 - Платформа нейрокомунікаційної електроніки

Індустрія нейрокомунікацій бере свій початок на перетині 4-х технологічних сфер: штучний інтелект та розпізнавання зображень; прото-нейротех (медицина, розваги, безпека); дружні користувачу інтерфейси (НСІ); соціальна інженерія та машинна колаборація, що підтримується.

Індустрія нейрокомунікацій це масові рішення для здорових людей, які дозволяють їм використовувати техносередовище, підсилювати свої можливості та взаємодіяти між собою.

Нейрокомунікації це спільна робота двох і більше людей із використанням нейроінтерфейсів для розширення каналу спілкування, що керується й оптимізується штучною системою.

Рішення прото-нейротех, що впливають на психофізіологічні функції людини, існують на ринку прямо зараз (таблиця 1).

Таблиця 1 - Рішення прото-нейротех, які існують на ринку

Технологічна сфера	Рішення прото-нейротех			
	Читання нейросигналу	Створення сигналу (стимуляція)	Команди	Співпраці
Медицина	дослідження мозку, інтерфейси для інвалідів; прилади контролю здоров'я для профілактики захворювань	Імпланти для пацієнтів. Інтерфейси для сліпих	Інтерфейси для введення та керування текстом. Інтерфейси для біопротезів	Дослідження: пряма нейрокомунікація людей
Розваги	Нейроігри. Пристрій для моніторингу здоров'я/запобігання цілям захворюванням. Нейромаркетинг на основі спорту (в тому числі нові рекламні технології)	Сайнс-арт з використанням нейроінтерфейсів	Інтерфейси для Інтернету речей (включаючи роботів) і користувальницькі програми	Дослідження: прототипи зв'язку тварин через Інтернет, вивчення нейроінтерфейсів тварин (щурів, шимпанзе)
Безпека	Детекція брехні	Підвищена когнітивна функція для надзвичайних ситуацій	Контроль роботи БПЛА і наземних роботів	Дослідження: silent talk від DARPA

За останні два роки у світі запущено чимало міжнародних мегапроектів по вивченню мозку й нервової системи людини із прикладними цілями. Спостерігається постійний ріст інтересу дослідників до нейронаук. Вчені позитивно ставляться до ідеї створення App store – програмного додатку, що постійно оновлюється, для досягнення тісної взаємодії біологічного розуму з штучним інтелектом [4].

Технологія Neuralink, що є еволюційним розвитком системи Brain Gate [4], дозволяє лікувати серйозні захворювання головного мозку, а кінцева мета складається в удосконаленні людей. Команда компанії Neuralink представила

результати своєї дворічної роботи над технологіями майбутнього - нейроінтерфейс мозок-машина. Випробування заплановані на людині з паралічем всіх кінцівок, якому планується вживити чотири 1024 каналних сенсори в первинну моторну кору, у додаткову моторну область, у премоторну кору, а також для зворотного зв'язку - у первинну соматосенсорну кору. Початкові цілі - домогтися уведення тексту й керування комп'ютером і мобільним телефоном завдяки думки. Також була продемонстрована робота створеного командою апарата, що здатний самостійно оцінювати процеси головного мозку, кровоносні судини й встановлювати, не ушкоджуючи кровоносного русла, «нитки» Neuralink, які служать для вловлювання імпульсів і стимуляції нейронів [2]. З'являється можливість контролювати та впливати на поведінкові реакції людини, і прогнозувати ситуацію.

Технології нейрокомунікацій відкривають широку розмаїтість нових додатків практично у всіх сферах людської діяльності. Розвинена індустрія нейрокомунікацій створює передумови формування технологій нейронет (рис.3) [2].

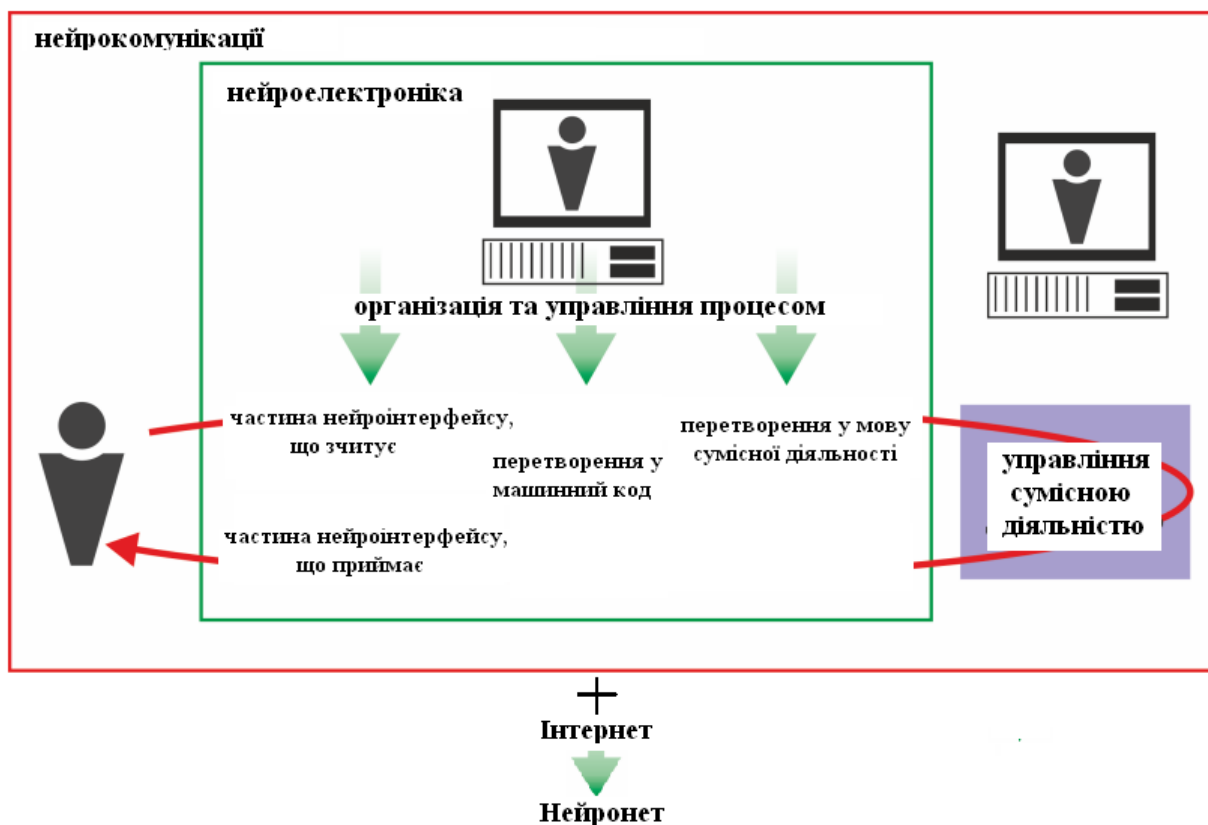

Рисунок 3 – Нейронет - інтернет при розвинутій системі нейрокомунікацій

Таким чином, на даний момент відбувається конвергенція інтегрованих технологій, біотехнології, когнітивних технологій, різних інфраструктур. Таке зближення проявляється, з одного боку, у вигляді нових продуктів, послуг, що забезпечує задоволення значного числа потреб людини, з іншого боку, забезпечується передовими технологіями, здатними привести до руйнування самої людини. Складно передбачити технологічний розвиток в контексті філософії. Само собою зрозуміло «вдосконалення» людини та її здібностей – як фізичних, так і інтелектуальних, що пов'язані з медичними проблемами хвороби і відновлення здоров'я. Але якщо «вдосконалення» людини направлене на розробку алгоритмів програмування поведінки, складно оцінити до яких соціогуманітарних наслідків це призведе.

Формування сектору нейрокомунікацій на українському ринку необхідно розвивати через призму філософії науки, постійно аналізуючи вплив на еволюцію уявлень про сутність людини (поліпшення чи руйнування). Розвивати індустрію нейроелектроніки з опорою на ріст попиту на “посилення” людини та соціальних технологій. Треба розвивати дослідницьку базу в області нейротехнологій і когнітивних наук, нейромедицини й інтерфейсів «мозок-комп'ютер». Необхідна опора на міжнародну кооперацію в найбільших дослідницьких проектах. Реалізація даної стратегії можлива тільки при погодженій дії всіх ключових суб'єктів.

Список використаних джерел:

- [1] Вікіпедія URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Нейронет> (дата звернення 27.04.2020).
- [2] С.С. Денежніков. Супертехнології штучного інтелекту в трансгуманістичному дискурсі. Філософія науки: традиції та інновації, 2013, № 2 (8) 133.

[3] П.Д. Селеванов. Технологии Нейронет. Развитие сети Интернет. Наука и инновации. 2017. №12 (32) С. 3.

[4] Стартап Neuralink.URL: <https://itc.ua/news/startap-neuralink> (дата звернення 14.05.2020).

[5] ИНТУИТ, Интеллектуальные информационные системы URL: <https://www.intuit.ru/studies/courses/46/46/lecture/1368> (дата звернення 16.04.2020).

Савченко Володимир, к.т.н., магістр

гр. МК-51-19

Мнушка Оксана, магістр

гр. МК-51-19

Науковий керівник: к. філос. наук,

доц. **Чхеайло І.І.**

ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ В ІНФОРМАЦІЙНО - КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ НАУКАХ

Проблема взаємодії людини із світом завжди була одним із основних, якщо не основним, питанням філософії. Починаючи з античної філософії глобальна проблема Людини у світі, будови Всесвіту, а іноді й прості практичні питання ставали причиною для дуже палких дискусій, появи нових наук та нових течій у філософії і релігії. Філософія античності фактично породила сучасну західну цивілізацію зі всіма її перевагами та недоліками.

На сучасному етапі людство стикається із великою кількістю проблем на які немає ні простих відповідей, ні складних відповідей. Філософський погляд на світ навколо нас є рушієм науки та основою прогресу людства, є основою для Людини мислячої (*homo cogitans*) [1, 2]. На превеликий жаль, темп життя на сьогодні є настільки високим, що найбільш популярним стало використання дуже дозованих обсягів *інформації* у вигляді мікролекцій, що теоретично

повинні формувати *distributed cognition* [3], а, фактично, для неспідготованої людини (учня, студента) формується уривчастий світогляд, що дозволяє успішно використовувати засоби соціальної інженерії в усіх галузях, включно із інформаційно-комп'ютерними технологіями [4].

Філософія науки та техніки намагається надати відповіді на сучасні виклики [5], але для фахівців у галузі інформаційних та комп'ютерних технологій найбільш цікавими є саме питання про *інформацію, знання, технології, обчислення, штучний інтелект* тощо, те, як ці питання висвітлюються у філософії, те, як вони співвідносяться з іншими галузями сучасної науки, й, мабуть, найбільш головне, які проблеми вони становлять для людства, які вектори розвитку вони задають.

Метою статті є аналітичний огляд робіт у галузі філософії інформатики та супутніх галузей.

Проблема *інформації*. Історично філософські питання пов'язані із міждисциплінарним терміном *інформація*, її існуванням, співвідношенням до *знання*, відносять нас у середину двадцятого сторіччя, в епоху бурхливого розвитку кібернетики. Як показано у [6], термін *інформація* пройшов шлях від повного заперечення до сучасного розуміння як “сведения, необходимые для адаптации, развития и деятельности живых организмов и работы систем и устройств, созданных человеком”. Також зазначається, що участь суб'єкта у продукуванні інформації надає останній якісно нові якісні та ціннісні аспекти.

У ряді робіт [7-9] обґрунтовується статус *філософії інформації*, як актуального напрямку у галузі наукових досліджень, а також місце філософії інформації у процесі підготовки спеціалістів різних напрямків, в т. ч. не пов'язаних із інформаційними технологіями, так у [8] доводиться, що вивчення концептуальних основ філософії інформації має великий вплив на якість підготовки фахівців у системі вищої освіти.

У [10] ставляться питання нечіткого формування предмета та об'єкта наук у галузі інформаційних технологій, а також відсутності єдиної термінологічної бази. Запропоновано підходи до виокремлення загального, що

поєднує різні галузі інформаційно-комп'ютерних наук на основі використання піраміди *DIKW* (*data-information-knowledge-wisdom*)[11], автор публікації [10] також схильний до трактування *інформації* аналогічно до [6] та підкреслює, що інформатика (у загальному розумінні комп'ютерних наук) одна із небагатьох, що напряду використовує філософські категорії із суто прагматичною метою.

У [12-13] з позицій філософського узагальнення проблему інформаційних комунікацій розглянуто у контексті культурно-історичного феномену та її трансформації та впливу на еволюцію соціально-організованої матерії. У [13] розглянуто проблему *інформації* також як філософсько-правової категорії та проблему людини (особистості) ті інформаційних прав і свобод в інформаційному суспільстві.

У [14] розглянуто проблеми формування наукового світогляду, роль філософії інформації для розв'язання актуальних проблем та прогресу соціальних комунікацій. Також проаналізовано вплив нових технічних можливостей на організацію інформаційних процесів в освіті та вивчення систем комунікацій.

Актуальність проблеми *штучного інтелекту* зростає кожного дня і філософське осмислення цього феномену є необхідною умовою для формування бачення майбутнього. Так у [14] показано, що робототехніка, як одна із найновіших галузей науки та техніки, що з'явилась у результаті міждисциплінарних взаємодій декількох наук, має великий вплив на наше сьогодення та забезпечує створення нової реальності. Підкреслюється, що інтелект роботів на даний момент створюється людьми, тому на розробниках лежить відповідальність за надійність та безпеку робототехніки.

Проблема *штучного інтелекту* є комплексною з огляду на складність рішень, що можуть приймати комп'ютери, наприклад, найвищий рейтинг шахіста-людини не доходить до 2900 ELO [15], а середній рівень комп'ютерів – від 3200 до 3500 для першої десятки [16]. Але, з точки зору *штучного інтелекту*, ці комп'ютерні програми не є “розумними”, як правило вони просто

вміють обраховувати багато варіантів ходів в одиницю часу, але є й перше виключення – програма Alfa Zero [17], яка на спеціальному обладнанні за кілька годин навчилася грати в шахи, граючи тільки сама з собою та досягла рівня вищого за класичні шахові програми. Феномен Alfa Zero показує, що ми вже на порозі нової ери спів-існування із штучним інтелектом і всі проблеми відносно взаємодії із ним, що були окреслені раніше, наприклад у [6], стають сьогоденням.

Західноєвропейська сучасна філософія також приділяє велику увагу питанням філософії інформатики, філософії обчислень тощо. Основним є роботами у цьому напрямку є роботи Лучано Флоріді [18-20], який розглядає філософію інформатики як: а) критичне дослідження понятійного характеру та основних принципів інформації, включаючи її динаміку, використання та науки, та б) розробку та застосування інформаційно-теоретичних та обчислювальних методології до філософських проблем. За Флоріді є 5 основних груп проблем філософії інформатики: 1) аналіз концепції інформації; 2) семантика; 3) вивчення розумності; 4) відношення між інформацією та природою; 5) дослідження цінностей. Із цих груп формується 18 основних питань, що потрібно розв'язати, серед яких, на нашу погляд найбільш цікавими є питання про можливість великої об'єднаної теорії інформатики, група питань вивчення розумності (саме тут є проблеми штучного інтелекту) та проблема комп'ютерної етики.

Висновки. Згідно проведеного дослідження *філософія інформатики* є актуальним напрямком сучасної філософії, що намагається відповісти на актуальні питання спів-існування людини й середовища, що її оточує, яке становиться “розумним” (*smart*) та у вигляді повсякденних “розумних речей” створює сучасну реальність. Багато уваги загалом приділяється місцю *філософії інформатики* в процесі навчання сучасних студентів, показано, що вже актуальним є подібний курс в процесі вивчення філософії та філософії науки. Для спеціалістів у галузі комп'ютерних наук вивчення подібних питань створює необхідне підґрунтя для розвитку професійних умінь та навичок,

розуміння процесів впливу інформації на соціальне та природне середовище, етичні питання використання інформації тощо.

Список використаних джерел:

1. Deijkstra E.W. (1976). HOMO COGITANS. A small study of the Art of Thinkig. URL: <https://www.cs.utexas.edu/users/EWD/ewd05xx/EWD533.PDF>
2. Суслович Б.З. (2014). Царскосельский Эйлат : стихи и проза : 2006-2014. М. : Летний сад. ISBN 978-5-98856-185-9.
3. Годунов И.В., Дадалко В.А. (2019). Инновационные модели управления и наукометрические исследования в сфере образования: Монография. М.: ИАП РАН, ЕУНХ.
4. Applications and Techniques in Information Security. (2014). Communications in Computer and Information Science. doi: 10.1007/978-3-662-45670-5.
5. Семенюк Е., Мельник В. (2017). Філософія сучасної науки і техніки : підручник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка.
6. Власов Д.В. (2019). Современные проблемы информатики: философский анализ. Статистика и экономика, (2), 233-239.
7. Колин К. К. (2014). Философия информации и современное научное мировоззрение. Совр. инф. технологии и ИТ-образование, (10), 13-20.
8. Колин К. К. (2010). Философия информации актуальное направление исследований в области философии науки. Вестник Кемеровского государственного университета культуры и искусств, (12), 43-51.
9. Колин К. К. (2007). Философские и научно-методологические проблемы современной информатики. Открытое образование, (3), 54-59.
10. Седякин В. П. (2014). Философские проблемы информатики и информационных технологий. Идеи и идеалы, 2 (2 (20)), 34-41.
11. Weinberger D. (2010). The Problem with the Data-Information-Knowledge-Wisdom Hierarchy. URL:<https://hbr.org/2010/02/data-is-to-info-as-info-is-not>.

12. Дзьобань О. П. (2012) Філософія інформаційних комунікацій : монографія. Нац. акад. прав. наук України, Х. : Майдан.
13. Дзьобань О. П. (2013). Філософія інформаційного права: світоглядні й загальнотеоретичні засади : монографія. Харків : Майдан.
14. Ладыгина И.В. (2016). Философские основания робототехники. Гуманитарный вектор. Серия: Философия, культурология, 11 (1), 28-35.
15. Live chess rating. (2020). URL:<https://2700chess.com>
16. Рейтинг шахматных движений 2019. (2019). URL: <https://chesswood.ru/programs/rejting-shahmatnyh-dvizhkov-2019.html>
17. Vincent J. (6 December 2017). DeepMind's AI became a superhuman chess player in a few hours, just for fun. The Verge. URL: <https://www.theverge.com/2017/12/6/16741106/deepmind-ai-chess-alphazero-shogi-go>.
18. Floridi, I. (2010). The philosophy of information: ten years later. Metaphilosophy, 41: 402-419. doi:10.1111/j.1467-9973.2010.01647.x
19. Floridi, L. (2004). Open Problems in the Philosophy of Information. Metaphilosophy, 35: 554-582. doi:10.1111/j.1467-9973.2004.00336.x
20. Floridi, L. (2002). What is the Philosophy of Information?. Metaphilosophy, 33: 123-145. doi:10.1111/1467-9973.00221

Семергей Аліна, магістр гр. МК-51-19

Науковий керівник: к. філос. наук,

доц. Чхеайло І.І.

ФІЛОСОФСЬКА МЕТОДОЛОГІЯ В ОСМИСЛЕННІ НАУКИ, ТЕХНІКИ, ТЕХНОЛОГІЇ

Бурхливий науково-технічний прогрес є невід'ємною складовою розвитку людства на початку ХХІ століття. Будь-який аспект нашого життя, починаючи з вирішення проблем та закінчуючи спілкуванням, сьогодні є суттєво зміненим технологіями. Технології дозволяють суспільству

реалізовувати все більш складні політичні, соціальні, культурні, наукові, технологічні та виробничі завдання. Змінюючись під впливом технологій, суспільство ефективно використовує їх як для подальшого наукового, технічного і технологічного прогресу, так і для різкого підвищення якості життя. Однак, при існуючій швидкості наукового та техніко-технологічного прогресу зростає небезпека протікання в соціумі не прогнозованих, неконтрольованих і небажаних процесів. А вплив техніки на навколишнє природне середовище призводить до глобальних екологічних змін, що значною мірою визначають економічні, політичні, соціальні та культурні процеси.

Визначальна роль науки у перетвореннях сучасної доби передбачає філософське осмислення феномену науки, техніки і технології. Складність і глибина поняття „наука” обумовлює розмаїття її характеристик у філософсько-науковому дискурсі. Суперечливі, часом протилежні оцінки сутності науки, напрямів її історичного розвитку, засад наукового пізнання, методологічних і методичних проблем дослідження можуть ускладнити розуміння зазначених питань.

Філософія – це проект, стратегія і перспектива розвитку людської сутності. Розвиток – це, так би мовити, запрограмоване змін. Становлення – незапрограмованих змін, хоча, звичайно, воно «має» об'єктивні передумови. Розвиток – процес руху від нижчого (простого) до вищого (складного), головною характерною рисою якого є зникнення старого і виникнення нового. Розвиток неорганічних систем, живого світу, людського суспільства, пізнання підпорядковується загальним законам діалектики.

Сьогодні важко уявити життя без техніки і технологій, важко уявити розвиток країн без постійного технологічного прогресу. Кожен день відкриваються нові технології виробництва продуктів харчування, хімічних речовин, медикаментів тощо, створюються нові технічні засоби, здатні поліпшити і спростити життя людини.

Так, наприклад корпорація Nucor, найбільший виробник сталі в США, налагодив 3D-друк медичних масок для медперсоналу міської лікарні Норфолка Фейт Ріджінал Хелт Сервісіз (штат Вірджинія, США). Два роки тому Nucor у співпраці зі школами американських міст Медісон, Норфолк, Стентон, Баттл Крік і Пірс Сіті залучили державні кошти для купівлі 3D-принтерів. Тепер 13 таких апаратів одночасно друкують медичні маски для медперсоналу лікарні в місті Норфолк. На друк однієї маски йде близько 2 годин, тому сумарно принтери виробляють 100 масок на день. Nucor – не єдиний виробник сталі, який налагодив 3D-друк засобів індивідуального захисту. Раніше корпорація ArcelorMittal, один з найбільших виробників сталі у світі, освоїла 3D-друк екранів для обличчя.

В Україні каркаси захисних екранів для лікарів друкують на 3D-принтері у лабораторії "STEAM Lab" Національного університету водного господарства і природокористування. За тиждень роботи інженери Михайло Грушевський та Володимир Левшенюк виготовили дві тисячі захисних екранів для медиків Рівненщини. Кошти на це зібрали волонтери.

Розробник Емааг оголосив, що будинки, створені за допомогою 3D-друку, стануть частиною його комплексу Arabian Ranches III в Дубаї. В ОАЕ відкрився перший офіс із 3D-принтером, на якому друкуватимуть компоненти будинків "За допомогою 3D-друку можна створити все - від іграшок до частин тіла. Але Емааг пішов далі — він планує друкувати повнорозмірні будівлі. Лише близько 20 будівель створені таким чином у світі. В Дубаї відкрився перший офіс 3D-друку, а також 3D-друкована лабораторія дослідження безпілотників". Там планують до 2030 року чверть всіх новобудов створювати за допомогою 3D. 3D-друк будівлі використовує ті ж принципи, що і 3D-друк іграшки - лише в набагато більших масштабах і використовуючи бетон замість пластику. Методика може бути швидшою, дешевшою та стійкішою, ніж традиційні методи будівництва[3].

Сінгапурські інженери отримали в'язку "чорнило" на основі порошку какао, які підходять для 3D-друку шоколадних десертів при кімнатній температурі.

Рахул Карьяппа (Rahul Karyappa) і Мітінао Хасімото (Michinao Hashimoto) використовували доступні в широкому продажі продукти з шоколаду, змішуючи різні пасти і сиропи з 10-15 відсотками порошку какао. За словами авторів, «коктейль» для Ci3DP (Chocolate-based ink 3D-Printing, «3D-друк на основі шоколаду») вийшов густим, як паста: в різних варіантах його динамічна в'язкість склала від 100 до 10000 Па*с.

Японська автомобільна корпорація Toyota оголосила, що почне виробляти 500-600 медичних захисних масок для обличчя на тиждень, використовуючи прес-форми та 3D-друк.

Дослідники Університету Міннесоти навчилися створювати штучні людські очі методом нанесення електронних рецепторів світла на напівсферичний предмет. Вчені використали сферичний скляний купол. Першою речовиною, яку вони використали в 3D-принтері, були частки срібла. Після напилення вони лишалися на місці, а не сповзали по краях купола, як це було раніше у випадках друку на такого роду поверхнях. Аби нанести фотодіоди, які перетворюють світло в електричний сигнал, команда розробників використала напівпровідникові полімерні матеріали. Знадобилася лише година, щоб повністю нанести шар світлових рецепторів на скляний купол.

«Біонічні очі зазвичай вважалися витвором наукової фантастики. Але тепер ми ближче, ніж будь-коли до їх створення за допомогою 3D-друку із застосуванням багатьох видів матеріалів», - заявив професор Університету Міннесоти Майкл МакАлпейн. Вчені планують навчитися наносити ще більшу кількість рецепторів світла на поверхню, щоб зробити штучне око більш ефективним. Крім того, вони планують розробити технологію, яка дозволить такий друк на м'яких поверхнях, щоб електронні рецептори можна було наносити просто на людське око замість скла[4].

Дослідники з Університету в Гонконзі винайшли перший у світі метод 4D-друку для кераміки. В основі нового методу лежить тривимірний друк з додатковим елементом. Готові вироби під дією температури або магнітного

поля можуть змінювати свою форму та з'єднуватися в більш складні фігури. Вчені вирішили проекспериментувати саме з керамікою, оскільки у неї висока температура плавлення, тому її не можна виготовити за допомогою звичайного лазерного друку. Щоб вирішити цю проблему, дослідники розробили «керамічне чорнило». Речовина, що складається з полімерів і керамічних наночастинок, робить деталі податливими для зовнішнього впливу.

Технології невід'ємна частина розвитку. Жага розвитку спонукає людину покращити цей світ та створити речі які сприяють цьому. Завдяки ним можна спростити та покращити життя людей. В різних країнах свої потреби, тому вони відштовхуються від менталітету та поглядів своєї країни та регіону. Протягом останніх десятиліть акценти у виокремленні істотних ознак поняття технології дуже змінилися за рахунок його застосування не тільки в царині техніковиробничих процесів, але й у різних сферах суспільного розвитку. Якщо дотепер вважалося, що технологія – це знання про те, як виробляти об'єкти переважно речової форми предметності, то сьогодні не лише беззаперечним, але й доцільним є поширення технології на царину різних форм матеріальної та ідеальної предметності. Водночас на теоретичному рівні сталася зміна розуміння сутності технології відбувся перехід від її тлумачення як знання про послідовність окремих виробничих операцій до різних соціальних інтерпретацій.

Науково-технічна революція, крім переваг, внесла і глобальні проблеми. Техногенне суспільство, що глобалізується, швидкими темпами змінює культурно-цивілізаційні моделі і, взагалі, весь соціоприродний світ [1]. «Зростання техносфери, перехід від технологічного суспільства до техногенного, продукує нові модуси буття культури, соціальності і, відповідно, людини, що укорінює техногенність як світоглядний принцип, механізм цивілізаційного розвитку» [2].

Особливо актуальною проблемою техногенного суспільства є проблема збереження людської особистості під впливом техногенної соціальності. Це

питання цінностей, свідомості, ідентичності, штучного інтелекту, віртуальної залежності, когнітивної безпеки, відчуженості у відносинах, формування людини-робота .

Генна інженерія, за допомогою біомедицинських технологій вже здатна змінити людську молекулу ДНК. А в подальшому прибічники ідеї трансгуманізму планують за допомогою нових «гуманотехнологій» навчитися кардинально підсилювати інтелектуальні та фізичні можливості людини. Крім того, треба зауважити, що термін «трансгуманізм» можна трактувати як теорію трансформації традиційного гуманізму в певну нову стадію, яка передбачає можливість руйнування етичних норм відповідно до рівня розвитку технологій. Тобто ми маємо справу не лише з втручанням в особисте життя людини, але й навіть з корекцією особистості за допомогою генної інженерії, досягнення безсмертя через нове тіло тощо.

Сучасна науково-технічна революція призвела до перевероту всієї системи людських відносин та відносин між людиною та технікою, розширивши поле можливостей створення та задоволення нових потреб, давши поштовх до інтелектуальної та поведінкової автономії людини.

Нажаль сьогодні ніхто не дає відповіді на питання, що насправді можна отримати від спроб трансформування людини, і чи стане насправді постлюдина носієм вищих цінностей. Це питання є предметом дискусій, в яких спроби обговорюються соціокультурні зміни свідомості сучасної людини, шляхи вільного розвитку кожної людини, максимальної мобілізації її потенціалу [5].

Список використаних джерел:

1. Копылова С.В. Глобализация как социокультурный процесс. Вестник калмыцкого ун-та., 2016. № 2. С. 143 -148.
2. Храпов С.А. Социокультурная динамика общественного сознания: монография. М.: Социально-политическая мысль, 2010. 160 с.
3. Укрінформ URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/2749733-u-dubai-pocnut-drukuvati-budinki-na-3dprinteri.html>

4. Укрінформ URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/2528389-vceni-nadrukuvali-bionicni-oci-na-3dprinteri.html>
5. Зуєв В. М. Поняття технології в сучасній філософії. Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка. Київ, 2010. № 3. С. 23–26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_fpp_2010_3_4.

Книшенко Антон, магістр групи М-51-19

Науковий керівник: к. філос. наук,

доц., **Чхейло І.І.**

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Розвиток України в сучасних умовах характеризується динамічними зрушеннями в усіх сферах економіки, техніки, науки та ін. Головним чинником, який сприяє нормальному протіканню цих процесів натеper, є активне поширення сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій та сервісів. Натомість це викликає і безліч проблем через розповсюдження гаджетів, що мають можливість під'єднуватися до глобальної мережі Інтернет. Відбуваються кардинальні зміни та перегляд правил, за яких розроблено наші сучасні системи освіти – формується нове освітнє середовище. Тож система освіти має враховувати ці правила і готуватися до змін, щоб задовольняти вимогам часу. Освітня реальність змінюється під впливом цифровізації, і зараз це головний тренд розвитку сучасної освіти [1].

Ринок праці вимагає якісно іншого змісту підготовки випускників навчальних закладів. Інформаційні технології формують новітню якість громадського та особистого життя, відкриваючи нові можливості, та водночас породжуючи нові виклики. Зокрема, цифрова трансформація чи діджиталізація формує не тільки зміст освіти, але і його організацію [2].

З'ясуємо, що означає новітній термін діджиталізація. Неологізм, який увійшов в українську мову лише кілька років тому, є транслітерацією англійського digitalization та означає зміни в усіх сферах суспільного життя, що пов'язані з використанням цифрових технологій. Слово являє собою спрощену форму більш точного терміну “цифрова трансформація” та є проявом глобальної цифрової революції [3].

Діджиталізація освіти сьогодні є головним трендом розвитку освітніх систем практично в усьому світі. Разом зі створенням електронних підручників, інтерактивних дошок, електронною документацією у вишах та школах зовсім не змінюється сама суть навчання.

Коли сьогодні молодь має можливість переглядати яскраві відеолекції та презентації, у наших освітніх закладах почасти це неможливо через технічне забезпечення. Окрім того, для початку треба навчити перш за все самих вчителів і викладачів до відповідного рівня користувача певної інтернет-платформи. Для цього в кожному колективі педагогів має бути проактивна особа, яка б опікувалася цим питанням. Годі вже говорити про сільські школи, де часто-густо Інтернету не буває зовсім.

У більшості європейських країн держава наділяє учнів ноутбуками, хоча обов'язковим все рівно залишається графік відвідування занять, система контролю успішності, переведення на навчання на наступні роки залишається незмінною.

Натомість трансформація в освіті – процес органічний і розвивається дуже швидко. Це неминучі зміни, що покликані адаптувати навчальну програму до потреб сучасної молоді.

Мічіо Каку, який коментує важливі екологічні та інші значні події на різних каналах американського телебачення як науковий фахівець, таким чином описує трансформацію освіти:

– навчання не буде базуватись на запам'ятовуванні. Наш мозок не треба завантажувати зайвою інформацією, а вивільнений ресурс можна використовувати для розвитку навичок аналізу, аргументації та прийняття

рішень;

- навчання буде індивідуальним та автономним. Ми будемо самі нести відповідальність за свою освіту та обирати, що на певний момент нам потрібно засвоїти і з ким спілкуватись. Професія вчителя повністю зникне з нашого життя;

- дипломи навчальних закладів втратять будь-яке значення, популярності набудуть персональні навчальні та сертифікаційні портфоліо, що будуть визначати можливість кандидата займати відповідну посаду;

- підручники матимуть штучний інтелект, який сам визначатиме наповнення на кожну наступну сторінку в залежності від інтересів читача. І будуть в автоматичному режимі здійснювати апдейт всієї необхідної користувачу інформації;

- для досягнення успіху потрібно буде розвивати лише ті здібності, які недоступні роботам: уяву, креативність, ініціативність та лідерство, а суспільство перейде від товарної економіки до інтелектуально-креативної. Суспільства, які будуть орієнтуватись виключно на сировину, занепадатимуть і стрімко біднітимуть [3].

Отже, трансформаційні процеси, що почалися у всьому світі, потрібні і у вітчизняній освіті. Український Уряд розпочав «Національну програму цифрової грамотності», що пропонує онлайн-платформу, завдяки якій українці мають змогу взяти участь у таких онлайн-курсах: 1) базовий курс цифрової грамотності; 2) цифрова грамотність для вчителів; 3) курс для батьків «Онлайн-безпека для дітей» [4].

Тож слід зазначити, що під трансформацією вищої школи слід розуміти комплекс базових змін, які охоплюють, як всю систему в цілому, так і окремі її компоненти – соціальні зв'язки, відносини, властивості, характеристики, соціальні статуси.

Науковці пропонують замінити традиційні класні аудиторії на продуктивні сайти – середовища для взаємодії з новими медіа, що називають «третім простором». Функція викладача в такому випадку стає іншою: він

повинен навчити студента орієнтуватися в цьому інформаційному середовищі, повинен розвинути його творчі та інтелектуальні здібності, у тому числі здібність до самоосвіти [5, с. 42-44].

Виникає об'єктивна необхідність створення системи інноваційної освіти, початковим пріоритетом якої повинне стати формування вільної і відповідальної особи, здатної конструктивно працювати в проблемних ситуаціях, поєднуючи професійну компетентність з цивільною відповідальністю, що володіє належним світоглядом і етичною свідомістю, перетворюючи інтелект інноваційних здібностей і творчої інноваційної діяльності на основі гуманізації навчально-виховного процесу [6, с. 74].

Насамкінець зазначимо, що сучасні освітні технології хоча й ґрунтуються на поняттях комп'ютерної техніки та мультимедійних засобів, проте покликані сприяти перш за все розвитку людини, вони мають допомагати індивідуалізувати навчання, налагодити зворотний зв'язок з тим, хто навчається, звільнити суб'єктів навчального процесу від глобальної роботи.

Список використаних джерел:

1. Андреев А. А. Введение в Интернет-образование : учебное пособие. Москва : Логос, 2003. 45 с.
2. Тульчинский Г. Л. Цифровая трансформация образования: вызовы высшей школе. Цифровая цивилизация: вызовы и трансформации современности. Философские науки. 2017. № 6. С. 121–136.
3. Слово року 2019 - "діджиталізація". Що це таке? / 2000 - 2020 Видавничий дім «ОГО». URL: <http://ogo.ua/articles/view/2019-12-27/104202.html> (дата звернення: 19.05.2020).
4. Каку М. Физика будущего. Москва: Альпина нон-фикшн, 2017. 610 с.
5. Національна програма цифрової грамотності. Osvita.diia.gov : веб-сайт. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/> (дата звернення: 19.05.2020).
6. Олійник А. Поняття й реальність процесу інноваційного розвитку освіти в Україні в контексті Болонських декларацій. Вища освіта України,

2007. № 1. С. 42–49.

7. Євтух М.Б., Волощук І.С. Забезпечення якості вищої освіти – важлива умова інноваційного розвитку держави і суспільства. Педагогіка і психологія. 2008. № 1. С.70-74.

Васильєв Данило, студент гр. Д-22-18

Науковий керівник: к. істор. наук.

Філіпенко Л.В.

ДОСВІД СІНГАПУРУ В БОРОТЬБІ З КОРУПЦІЄЮ

Сучасна епоха поставила перед людством низку серйозних викликів, таких як глобалізація, екологічні проблеми, інформаційно-технічний прогрес, проблема ресурсів та ін. Всі вони вимагають швидких, ефективних, системних і водночас нестандартних рішень, від яких залежить виживання кожної конкретної держави в стрімко мінливому світі. На жаль, нині, Україна не має серйозного «запасу міцності» ні в економічному, ні в технічному, ні в інших аспектах, що б нарівних конкурувати з іншими країнами, але найстрашніше те, що ситуація в усіх галузях соціально-економічного та політичного життя продовжує погіршуватись. Виною тому можна назвати декілька чинників, але одним з основних є тотальна корупція на всіх рівнях і як наслідок, некомпетентність державного управління. У зв'язку з цим, для України життєво необхідно якщо і не викоринити, то хоча б, значно послабити вплив корупційних відносин в суспільстві. Спроби боротьби з корупцією в нашій країні робилися неодноразово, але вони виявилися абсолютно неефективними, тому, нам видається цікавим і актуальним розглянути досвід Сінгапуру, якому вдалося домогтися серйозних успіхів в даній області. Звичайно, ми розуміємо, що Сінгапур та Україна, дуже різні країни за всіма показниками: площею, історією, ментальністю, кількістю населення і та. ін., тому порівнювати їх не коректно. Але нам здається

важливим проаналізувати найголовніші кроки сінгапурської влади, що перетворили одну з найкорумпованіших країн світу на державу з ефективною економічною системою, високим рівнем життя суспільства, законослухняним населенням та майже з нульовим рівнем корупції.

Для початку, необхідно розібратися з самим феноменом корупції як соціального явища. Корупція (від лат. *corrumpere* — псувати) — негативне суспільне явище, яке проявляється в злочинному використанні службовими особами, громадськими та політичними діячами їх прав і посадових можливостей з метою особистого збагачення [2].

Корупція — дуже древнє явище, як і сам соціальний лад. Існування звичаїв, спрямованих на дачу-отримання різному роду хабарів (в тому числі подарунків та підношень), згадується мислителями Стародавнього Сходу, Античності, середньовічного арабського світу, які, тою чи іншою мірою, намагалися осмислити дане явище та дати йому оцінку.

Історично першим підходом до вивчення корупції як соціального явища є «класичний» або «морально-етичний» підхід, заснований на розгляді цього феномену як морального стану суспільства. Саме під цим кутом зору корупцію розглядали Платон та Аристотель, філософи Нового Часу (Макіавеллі, Монтеск'є, Гоббс). Попри досить різні погляди, зазначених мислителів можна з впевненістю стверджувати, що всі вони відмічали аморальність корупції та її згубність як соціальної хвороби [8,с.10].

По іншому розглядають корупцію представники так званого, функціонального підходу (Р. Мертон, Г. Мюрдаль), які визнають в корупції ряд адаптивних моментів. На їхню думку, корупція може бути функціонально необхідною, що виражається в неминучості використання корупційних практик з метою подальшого функціонування суспільства. При цьому, виконавши необхідні функції, корупція, на їхню думку, повинна зникнути [8, с.11].

Для прихильників інституціонального підходу характерно визнання того, що корупція є природним феноменом, що виявляється в перехідні

періоди розвитку суспільства, при зміні норм його функціонування і відсутності консенсусу в ньому. Вона виступає своєрідним посередником, що об'єднує знедолені та привілейовані шари суспільства. (Х. Абуева, Д. Бейлі, Н. Лефф, К. Лейес, Я. Тарковського) [8,с.11].

Узагальнюючи вищесказане, зробимо висновок, що в широкому сенсі корупція розглядається дослідниками як стійка система певних неформальних відносин, які замінюють собою формальні відносини в соціальних інтеракціях між посадовою особою і «прохачем» і ґрунтуються на порушенні допустимих правил.

Таким чином, корупція являє собою відношення між індивідами, включеними в певну мережу взаємодій, де однією зі сторін є посадова особа, а інша – суб'єкт, зацікавлений в отриманні чогось в обхід формальних процедур. При цьому розгляд корупції як відносин, що складається між двома суб'єктами, не заперечує наявності ще однієї сторони – суспільства. Як зазначає дослідник Токарев Б.Б. : “Незважаючи на те, що суспільство безпосередньо не бере участь в корупційному акті, однак, його здійснення відбувається шляхом утиску соціуму»[там само,с.12]. Іншими словами, навіть коли ви безпосередньо не берете участі у корупційних відносинах, вони все одно, так чи інакше, здійснюються за кошт суспільства та впливають на життя всього соціуму.

Таким чином, корупція являє собою систему відносин. Існуючи в рамках цих відносин, індивіди створюють нові зв'язки всередині неї. Іншою важливою рисою корупції, яка пояснює її стійкість, є ієрархічність зв'язків усередині даної системи, коли кожен її елемент «знає своє місце» і коло своїх можливих дій. Так, дослідник Бурдьє увів поняття «габітус» – сукупність норм, правил, уявлень, інтересів, ролей, іншими словами, усіх символічних компетенцій, які повинен засвоїти людина приходячи на дане місце в суспільстві та знаходячи приналежність до певної соціальної групи »[1,с.106]. Коли індивід займає певне місце в зазначеній групі, до нього висуваються певні вимоги з конкретними параметрами можливостей його дій. Відповідаючи даним

вимогам, людина, тим самим, засвоює габітус. Таким чином, габітус забезпечує відтворення соціальних інститутів: структура інституту вписується у внутрішню структуру індивіда і згодом відтворюється в майбутніх його практиках.

Тобто, індивіди взаємодіючи один з одним і сприймаючи нормативні вимоги середовища, вбудовуються в певні рамки й діють відповідно до очікувань оточення. І якщо для суспільства корупційні практики не є являють собою неодмінні умови його функціонування, то можна з упевненістю говорити про корупцію як про певного роду габітус. Якщо соціум пронизаний своєрідними корупційними практиками, ми можемо розглядати корупцію як специфічну модель поведінки індивіда: участь в корупційних взаємодіях стає в очах цих індивідів нормою як структурною, так і моральною [8,с.13].

Треба розуміти, що наведені умови виникнення та існування корупції досить узагальнені, тому аналізуючи цю проблему, обов'язково треба брати до уваги особливості, які притаманні конкретному суспільству. Беручи до уваги, що корупція це соціальне явище, зрозуміло, що боротьба з нею – це зміна суспільних відносин «.. які сприятливі для існування корупції, на суспільні відносини, в яких вона існувати не може» [2]. Але треба відповідально підходити до таких змін, чітко розуміючи плюси та мінуси певних кроків, щоб не нанести шкоди іншим ланкам суспільного життя. Таким чином, беручи до уваги позитивний досвід Сінгапуру в боротьбі з корупцією, не можна сліпо копіювати його, без урахування українських реалій.

На момент отримання Сінгапуром незалежності в 1965 році, це місто-держава перебувало в дуже складних умовах. Економіка була в жалюгідному стані. Не маючи корисних копалин та більш-менш серйозного виробництва, Сінгапуру доводилось імпортувати навіть прісну воду. Законодавство не відповідало тодішнім потребам країни, бо залишилось «у спадок» від Англії, ще з часів колоніального минулого. Правоохоронна система була не здатна протистояти злочинності та корупції в уряді, населення мало низький рівень освіти та громадянської відповідальності, екологія знаходилася в жахливому

стані, безконтрольна вирубка призвела до того, що в країні майже не залишилось дерев.

В 1959 р. країну очолив сильний та прагматичний лідер – Лі Кван Ю, який чітко розумів, що перш за все потрібно негайно приборкати корупцію і свавілля, усвідомлюючи, що без цього країна не має майбутнього. Це послужило підставою для прийняття цілої системи заходів, що відрізнялися жорсткістю та послідовністю. У листопаді 1999 року він міг уже з усією впевненістю заявити: «Чесний, ефективний уряд з незаплямованою репутацією був і залишається найціннішим досягненням правлячої партії й головною чеснотою Сінгапуру» [6, с. 14].

Перш за все, дії чиновників були регламентовані, бюрократичні процедури максимально спрощені, для уникнення «бюрократичних пасток», що живили корупційні схеми. Державним службовцям була назначена зарплатня на рівні світових топових менеджерів, але за умов дотримання ними високих етичних стандартів.

Був забезпечений режим конфіденційності держслужбовців, для запобігання витоку важливої інформації, якою можна скористатися в корупційних цілях. Введено більш жорстке законодавство, підвищена незалежність судової системи (з високою зарплатою і привілейованим статусом суддів).

Для реалізації всіх вищеназваних змін були введені серйозні економічні санкції за давання хабаря або відмову від участі в антикорупційних розслідуваннях. Була проведена жорстка ротація, аж до поголовного звільнення співробітників митниці і інших держслужб. Встановлено суворий нагляд над дотриманням високих етичних стандартів, введені процедури перегляду комплексу антикорупційних заходів через кожні 3-5 років, передбачений захист інформаторів, які повідомляють про випадки корупції. Водночас проводилась підготовка кваліфікованих адміністративних кадрів.

Сама антикорупційна компанія складалася з чотирьох основних елементів. Першим з яких стало створення потужної незалежної служби боротьби з корупцією. Від британського колоніального уряду залишилось бюро з розслідування корупції (БРК). Але його повноваження були вкрай плутаними. Лі Кван Ю значно посилив БРК, наділивши його майже безмежними повноваженнями та підпорядкував його безпосередньо прем'єр - міністру.

Другим кроком стало позбавлення чиновників недоторканності. БРК почали перевіряти банківські рахунки, майно та витрати не лише самих чиновників, але і їх родичів та, навіть, друзів. У разі підтвердження випадку корупційної діяльності, майно суб'єкта підлягало конфіскації, призначався величезний штраф та тюремний термін.

В боротьбі з корупцією Лі Кван Ю не щадив нікого, навіть своїх друзів. Це було важливим маркером того, що у Сінгапурі всі громадяни рівні перед законом. «Хочете побороти корупцію? Почніть з того, що посадить трьох своїх друзів. Ви точно знаєте за що, і вони знають за що », – такі слова приписують батькові сінгапурської нації [11].

Третім кроком антикорупційної компанії стало суттєве підвищення зарплат в державному секторі. Спочатку заробітна платня була фіксована на високому рівні, але коли в країні почався швидкий економічний підйом. Заробітна плата чиновників почала зростати пропорційно доходам приватного сектору. Таким чином, держслужбовці були зацікавленні працювати якомога ефективніше, тим самим забезпечуючи найсприятливіші умови приватному сектору.

Четвертим елементом антикорупційної політики Сінгапуру став шлях на меритократію (в дослівному перекладі – правління гідних; є антиномією клептократії – правлінню злодіїв). Його реалізація заснована на пошуку талантів в будь-якому соціальному шарі; нехай людина буде бідна чи багата, якщо вона талановита та креативна, вона буде притягнута до державної

служби та наділена благами, зумовленими його здатністю стратегічно мислити, вирішувати й діяти, використовуючи інноваційні методи управління.

Очоливши країну Лі Кван Ю, відповідально поставився до реформування освіти, поставивши ціль: виховати нове покоління освічених громадян. Реформа торкнулася усіх сфер освіти, але пріоритетом визначили високі технології. Отримавши диплом, молоді спеціалісти спочатку працювали в іноземних компаніях, але набравшись досвіду, стали конкурувати з ними на глобальному ринку [11].

Отримання вищої освіти всіляко заохочувалося владою. Іноді це набувало парадоксальні, навіть жахливі прояви. Так, в перші роки отримання незалежності, влада намагалась знизити темпи народжуваності. Жінкам пропонували стерилізацію після другої дитини, вводили високі податки на третю дитину і та. ін. Але пізніше, з жінок, що мали вищу освіту звільняли від податку на дітей [10].

Ступінь талановитості держслужбовця в Сінгапурі визначався та визначається за допомогою рейтингової оцінки його діяльності. 200 осіб в системі державної служби Сінгапуру становлять елітну групу і всі 200 є об'єктами рейтингу. І будь-який з них, незалежно від віку та наявності професійного і життєвого досвіду, займе місце в перших рядах еліти, буде очолювати кращі організації, якщо при проведенні рейтингу набере високі бали. Найкращі люди повинні керувати кращими державними установами і структурами [3].

Висока заробітна плата та соціальний статус виступають основою здорової конкурентної боротьби за високі посади. Оцінка претендентів здійснюється за критеріями особистих здібностей, знань та умінь. До речі, влада Сінгапуру не тільки заохочує інтелектуальний розвиток громадян, але велику увагу приділяє таким особистісним якостям – як лідерські здібності, чесність, прагматизм. До речі, у розумінні державних діячів Сінгапуру, прагматизм – це обрання найбільш ефективного для країни, її процвітання шляху з усіх наявних. Прагматизм – це вміння творчо скористатися чужим

досвідом, вміння органічно адаптувати його, враховуючи всі за й проти, у своїй країні [3].

Що стосується чесності, то вона виступає головною умовою отримання престижної державної посади, а потім і частиною іміджу держслужбовця. Наприклад, один з міністрів Сінгапуру був заарештований за те, що прийняв пропозицію якогось бізнесмена, відпочити з сім'єю в одному з прекрасних куточків країни, за кошт бізнесмена. Після повернення, міністра було заарештовано [3].

Сінгапур дійсно доводить, що держава може поміняти свої соціальні принципи існування. За роки реформування країни Лі Кван Ю, Сінгапур з відсталого британської колонії перетворився в розвинену країну, що динамічно розвивається. В ході глибоких реформ він створив універсальну систему мерітократичного, високоефективного та антикорумпованого уряду.

Боротьба з корупцією не припиняється в Сінгапурі і сьогодні. Суспільне засудження в цій країні вважається найстрашнішим, страх перед ним, так само як і перед адміністративним та кримінальним покаранням утримує громадян від участі у незаконних оборудках. До того ж, сам уряд є прикладом гідної поведінки для всієї країни.

Таким чином, послідовно виконуючи чотири кроки антикорупційної боротьби, Сінгапур зміг за короткий термін перетворитися з країни третього світу в одну з найрозвиненіших, технологічніших країн світу. Але потрібно зауважити, що в боротьбі з корупцією, Сінгапур приніс у жертву громадянські свободи. Політичні опоненти Лі Кван Ю опинилися у в'язниці, засоби масової інформації стали підконтрольні уряду. "Свобода преси, свобода ЗМІ, має бути підпорядкована першорядним потребам цілісності Сінгапуру» – говорив Лі [5]. Акції протесту були заборонені. Сінгапур і сьогодні вважається однією з країн, що тотально регламентує життя свого суспільства. Тому, аналізуючи успішний досвід Сінгапуру в боротьбі з корупцією, потрібно враховувати як позитивні так і негативні наслідки даної моделі. Цей досвід можна

використовувати і у нашій країні, але не сліпо, а з урахуванням саме українських реалій.

Список використаних джерел:

1. Бурдые П. Политический смысл. М.: 2001. С. 106.
2. Вікіпедія URL:
[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F)
3. Жетписбаева Б.А. Мировой опыт борьбы с коррупцией: феномен Сингапура. Вестник КазНУ . Алматы, 2008. URL:
<https://articlekz.com/article/7114> Теги: Коррупция Сингапур
4. Капаров С.Г. «Модернизация государственной службы в Казахстане: создание национальной системы предотвращения коррупционных правонарушений в государственном аппарате». Analytic.2007. № 1 (37).
5. Ли Куан Ю: авторитарный творец сингапурского чуда. URL:
https://www.bbc.com/russian/international/2015/03/150322_obit_lee_kuan_yew
6. Мировой опыт борьбы с коррупцией: феномен Сингапура. URL:<https://articlekz.com/article/7114>
7. Назарчук А. В. Осмысление коммуникации в современной французской философии. Вопросы философии № 8. 2009 г. С.160-161.
8. Токарев Б.Б. Социально-философское осмысление феномена коррупции : диссертация ... кандидата философских наук : 09.00.11 / Токарев Борис Брониславович; [Место защиты: Моск. гос. ун-т им. М.В. Ломоносова. Филос. фак.]. - Москва, 2011. 193 с.
9. Хонг Марк. Сингапур - страна, победившая коррупцию. К обществу без коррупции.2004. № 2 (19), июль С. 24-26.
10. Чем закончился эксперимент Сингапура, где женщин наказывали за рождение 3 и более детей. URL: доступу:<https://www.adme.ru/svoboda->

kultura/chem-zakonchilsya-eksperiment-singapura-gde-zhenschin-nakazyvali-za-rozhdenie-3-i-bolee-detej-2222965/

11. Чудо Ли Куан Ю, или Как Сингапур победил коррупцию и стал финансовым центром Азии. URL: <https://bigpicture.ru/?p=111031>)

Костирев Александр

Науков. керівник к. істор. наук

Філіпенко Л.В.

СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА

Потенціал символічної політики був усвідомлений ще в глибоку давнину і активно використовувався владою в минулому. В даний час розвиток інформаційних технологій і засобів масової комунікації дозволив символічній політиці вийти на новий рівень. Як в минулому, так і тепер, суспільству потрібні певні «точки опори», які в тій чи іншій мірі поєднують різні групи людей в єдине ціле, вносять певну керованість і стабільність в політичне життя.

Такими «точками», знаками, що маркують основні ціннісні пріоритети політичної культури, виступають політичні символи, які можуть реалізовуватися через текст, візуальний образ, політичну дію, ритуальну дію і т.д. Бурхливий розвиток інформаційних технологій, кінематографа, Інтернету привели до феномену, який дослідники називають «візуальний поворот» в культурі, науці, мистецтві. Це зробило політичні символи доступними для сприйняття всіх людей, незалежно від віку, інтелектуального розвитку, освіти, релігії, національності та інших відмінностей. Потужний інформаційний потік, в якому ми знаходимося, є постійним подразником, який глибоко розмиває можливості системного осмислення світу. Ця тенденція призводить

до спрощення реакцій, і як наслідок, стереотипності мислення. У свою чергу це є сприятливою умовою для впровадження в свідомість суспільства будь-яких політичних символів, за допомогою яких суспільство переконують в необхідності того чи іншого типу поведінки.

Сьогодні ми стаємо свідками не тільки інформаційного буму, але і інших глобальних процесів, таких як переділ сфер впливу в світовій політиці, переселення народів (біженці), екологічні проблеми і т.д. З одного боку ці процеси призводять до змішання культур, а з іншого до посилення націоналістичних настроїв. В силу цих обставин вивчення впливу символічної політики є надзвичайно актуальним.

Перш ніж перейти до розгляду історіографії даного питання, необхідно визначитися з дефініцією поняття «символічна політика».

Символічна політика на думку багатьох авторів - це особливий рід політичної комунікації, націленої не на раціональне осмислення, а на навіювання стійких смислів за допомогою інсценування візуальних ефектів [10]; це «діяльність політичних акторів, спрямована на виробництво і просування, нав'язування певних способів інтерпретації соціальної реальності в якості домінуючих» [8]. Символічна політика передбачає «свідоме використання естетично-символічних ресурсів влади для її легітимації і зміцнення за допомогою створення символічних «ерзаців» (сурогатів) політичних дій і рішень» [11].

Незважаючи на те, що символічна політика використовувалася владою з давніх часів її систематичне вивчення почалося лише в середині XX століття. Дослідники даного питання по-різному оцінювали як силу впливу на маси політичних символів, так і моральні, етичні, культурні та інші чинники суспільного життя, обумовлені цим впливом.

Одним з найважливіших дослідників даної теми прийнято вважати відомого американського політолога Мюррея Едельмана. Символічну політику він сприймав як якийсь театр, де є глядач (суспільство) і за лаштунками (політичні еліти). Таким чином, символічну політику М.Едельман розумів як інструмент впливу на маси з боку політичних еліт. Застосування

символьної політики оцінювалося їм з одного боку, як позитивний, нічим не замінний засіб політичної організації і управління, а з іншого - як політична гра, квазітеатральне видовище [10, с.17–18]. Аналізуючи символічну політику, М.Едельман підкреслював, що в її основі завжди закладено соціальну нерівність, тому що доступ до влади і ресурсів обумовлюється постійною боротьбою і мінливим балансом сил, причому не тільки в суспільстві в цілому, але, в першу чергу, між різними угрупованнями всередині правлячої еліти. Тому символічна політика є одним із способів легітимувати свої групові привілеї та інтереси і гарантувати їх здійснення в майбутньому.

Іншим важливим дослідником феномена символічної політики і її впливу на світогляд і свідомість суспільства був відомий німецький мислитель Томас Майер, який вважав символічну політику не тільки набором певних, значущих для суспільства знаків (символів), а й перш за все політичною дією. Якщо М.Едельман оцінював символічну політику двояко (є і позитивні і негативні характеристики), то для Т. Майера вона має скоріше негативне забарвлення. Це обумовлено тим, що, на його думку, символічна політика сприяє утвердженню помилкових уявлень в суспільстві, формує хибну свідомість. Звідси його сприйняття символічної політики як загрози для раціональної культури.

З огляду на багатозначність символів, як мовних, так і візуальних, одні і ті ж символи можуть сприйматися різними верствами населення абсолютно по-різному і призводити до штучної поляризації суспільства. («Соціалізм або свобода!», «Соціалізм або смерть!») [20, с.40-41].

Візуальний поворот в культурі суспільства, на думку Т. Майера, сприяв посиленню впливу символічної політики. Тепер упор політики спрямований більше на естетичну сторону. Менше приділяється уваги логіці викладу, раціональному переконанню. Форма подачі стає важливіше суті, а значить для правди практично не залишається місця.

Символічна політика стає важливим момент відчуження громадянина від реальної участі в політиці, так як за допомогою її естетики створюється ілюзія близької причетності до центрів політичної влади [10, с.8].

Важливий внесок у дослідження феномена символічної політики зробив німецький мислитель У.Сарцінеллі. На відміну від Т.Майера і М.Едельмана, У.Сарценеллі оцінює вплив символічної політики в цілому як позитивний. Погоджуючись з вищевказаними дослідниками в тому, що символічні стратегії нагадують швидше театр (квазітеатр) і є інструментом управління з боку політичної еліти, він підкреслює важливість її застосування з точки зору соціальної комунікації.

Зосереджуючи свою увагу, в основному, на аналізі виборчих компаній У.Сарцінеллі відводив головну роль в символічній політиці владній еліті, однак підкреслював, що сам факт існування символічної політики та персоналізації політико-символьних актів є важливою характеристикою демократичності суспільства. Еліті необхідно домогтися легітимності своєї влади серед широких верств населення і це вона робить за допомогою різних символічних стратегій. [23, с. 88].

Розуміючи символічну політику з одного боку як засіб політичного спілкування, а з іншого - як інструмент маніпулювання і обманний засіб, який підміняє політичну дійсність, У. Сарцінеллі все таки схильний вважати її більшою мірою корисною для суспільства.

Він погоджується з колегами в тому, що політика стала медійною, проте це, на його думку, віяння часу. Само суспільство стало медійним. Воно характеризується візуальною свідомістю. У цих умовах політика і засоби масової інформації зрослися як єдиний організм. Сама демократія стає медійною за своєю суттю. Таким чином, політична еліта пристосовується до нових умов.

Засоби масової інформації сьогодні стали основним засобом політичного управління. Популяризуючи ті чи інші символічні комплекси з

метою збереження своєї влади, політичні еліти і самі стають заручниками політичних символів.

Крім вище названих дослідників вагомий внесок в розробку концепції символічної політики вніс такий дослідник як А. Дьорнер. Він розглядає символічну політику з двох точок зору – як політичну культуру і як символічну політику влади. На відміну від інших дослідників, А.Дьорнер розуміє символічну політику як незамінний спосіб політичного управління [17].

У Франції аналізом символічних ресурсів політики займалися такі дослідники як Р.Ж.Шварценберг і П.Бурдьє (досліджував соціологію символічних форм). Наприклад, Шварценберг на прикладі політичних «героїв» (герой як символ) показав суть сучасного культу політичної особистості. У своєму аналізі він порівнював політичних лідерів з зірками шоу-бізнесу, де вміння подати себе є більш затребуваним ніж реальна політична стратегія. [24,с. 24].

У США найвідомішим розробником концепції символічної політики прийнято вважати Джорджа Мосса, який приділяв особливу увагу естетизації політики, в якій бачив появу нового політичного стилю, де будь-яка політична акція повинна бути трансформована в спектакль. [22, с.7].

Особливим підходом до вивчення символічної політики називають і культурно-антропологічний підхід, який зосередив свою основну увагу на соціально-психологічних аспектах символічних комплексів. Одним з яскравих представників цього напрямку називають А.Л.Топоркова, який приділив чимало уваги впливу міфів і символів на суспільство та на формування політичної культури.

Таким чином, розглянувши різні підходи до розуміння ролі і значення символічної політики можна зробити висновок, що незважаючи на те, що дослідники по різному оцінюють вплив на суспільство, всі вони сходяться на думці про безперечну важливість і потенціал впливу символічної політики на

формування політичної культури, політичного світогляду, політичної поведінки, соціально-психологічного клімату в суспільстві.

Політичне життя суспільства дуже складна, багаторівнева система обумовлена впливом численних факторів. Найголовнішим з них прийнято вважати тип політичної культури даного суспільства. Саме від зрілості політичної культури, від її здатності адекватно сприймати і реагувати на ті, чи інші політичні події і явища, багато в чому залежить розвиток держави в цілому. Найважливішими маркерами політичної культури виступають різні групи політичних символів. Перефразовуючи О. Шпенглера можна сказати, що єдність будь-якої культури ґрунтується на мові її символів.

Символ в широкому сенсі – це знак, образ, що містить в собі закодований сенс, нерозривно пов'язаний з образом. Причому розкодувати його правильно може лише представник даної політичної культури. Таким чином, погоджуючись з О. Шпенглером, можна зробити висновок, що окремі символи і символічні комплекси є особливою мовою, що має в собі величезний потенціал, використання якого в політичному житті складно переоцінити.

У зв'язку з цим деякі дослідники [4; 13] символічну політику позначають терміном «soft power», маючи на увазі під цим терміном її міць (потенціал) і непомітність, м'якість її впливу на обивателя.

Інструментами символічної політики можуть бути як державна символіка (герб, прапор, гімн, грошові знаки тощо) так і мова, система освіти, реклама, туризм, міграція, образ лідера держави, а так само всілякі мультимедійні ресурси.

Символи є закодованими за допомогою образів-знаків джерелами інформації. Об'єднуючи їх за загальним принципом, ми отримаємо символічні комплекси, наприклад релігійні, ідеологічні, морально-політичні та ін. Ці символічні комплекси завжди знаходяться в зоні пильної уваги громадськості та їх нескінченне обговорення завжди супроводжується емоційними сплесками.

З пізнавальної точки зору символи в сучасному дискурсі розуміють як складний вид знаків, що вийшов за межі стереотипів повсякденності багато в чому завдяки алегоріям, міфам, метафорам, уявленням про цінності.

Для цього, звичайно ж необхідна політична і соціальна ідентифікація певної кількості людей, тобто розуміння або дешифрування символів багато в чому залежать від типу політичної культури і від тієї символічної політики яку проводить дана держава [4, с.35].

Розберемо докладніше поняття політичної культури і символічної політики держави. У Вікіпедії дана наступна дефініція розуміння «політична культура»: «Політична культура - частина загальної культури і успадкування, що включає історичний досвід, пам'ять про соціальні і політичні події, політичні цінності, орієнтації і навички, що безпосередньо впливають на політичну поведінку».

Іншими словами витоки політичної культури знаходяться в повсякденному житті суспільства, використовуючи характерні для даного товариства «закодовані» знаки. Вона привносить їх в політичне життя, де вони перетворюються в політичні символи. Таким чином, політичне життя є певним перетворювачем запитів суспільства до влади, політичним елітам і державі в цілому, через набір загальнозрозумілих знаків

Незважаючи на те, що багато політичних символів впроваджуються в життя з ініціативи політичної влади, однак без громадськості, готової їх засвоювати і приймати «як свої», без відповідних політичних, історичних і інших умов, політичні символи не приживаються.

Так, в Україні політичною владою було прийнято рішення прибрати свято 23 лютого (день радянської армії) і ввести день української армії 6 грудня. Це свято з'явилося за постановою Верховної Ради, якою в 1993 році була відзначена річниця ухвалення закону «Про Збройні Сили України». Однак суспільство не сприйняло цю дату, з кількох причин. По-перше, свято було «спущено зверху». У той період, суспільство не демонструвало запити на введення нового свята. 23 лютого продовжували традиційно відзначати, як

свято чоловіків, тим більше, що на той момент доросле, чоловіче населення практично поголовно пройшло підготовку в рядах радянської армії і відчувало свою приналежність до цього свята. По-друге, нове свято повинно було підкреслити (символізувати) велич і боєздатність української армії, а це не відповідало дійсності. У країні, яка щойно здобула незалежність, з багатомісячними боргами по зарплатах військовим, явним, в більшості випадків, незаконним розпродажем майна збройних сил, з повальним звільненням офіцерського складу та іншими проблемами повірити в велич Збройних сил України було досить складно.

У Російській федерації в 90-х роках збройні сили виглядали не менш блідо, проте перейменувавши традиційне свято 23 лютого в день захисника вітчизни, вдалося зберегти символізм цього свята, за рахунок історичної пам'яті населення. Більш вдалою в Україні виявилася дата 14 жовтня (день захисника України). Багато в чому завдяки тому, що навіть для непримиренних політичних супротивників, вона має свій символізм. Так, 14 жовтня для віруючих православних християн – велике свято Покрови пресвятої Богородиці. Традиційно це свято було найважливішим для Запорізьких козаків і в історичній пам'яті відгукується гордістю за своїх предків. Для Західної України це свято співзвучне дню заснування УПА. Таким чином, для прихильників різних політичних поглядів ця дата символізує щось своє, близьке.

Найчастіше виконуючи функцію обслуговування інтересів державної та партійної політики, політичні символи можуть, як посилювати свій вплив, так і втрачати його. Ці процеси обумовлені низкою причин.

Перетворення повсякденного знака в політичний символ (тобто його посилення) відбувається, при сприятливих умовах, коли спостерігається певний суспільний запит на появу нових політичних символів. Це може бути викликано різними факторами, наприклад: швидкими темпами модернізації, зміною наукової парадигми, зміною політичного режиму і т.д. Інструментами впровадження нових політичних символів можуть виступати різного роду

політичні міфи; «правильна», з точки зору влади, інтерпретація історичної пам'яті, іноді за допомогою підміни понять, а так само посилення сприйняття значимості фактів практичного досвіду.

Особливо яскраво це можна спостерігати у використанні образів-протиставлень. Так, після Жовтневої революції образ буржуя (попа, пана) був прирівняний образу лиходія і протиставлявся образу героя-робітника (селянина, солдата). Зображення плакатів того часу яскраво ілюструє цей факт [1;16].

Таким чином, приналежність до того чи іншого класу автоматично закріплювала за людиною або позитивне, або вкрай негативне сприйняття його суспільством.

На дихотомію масового мислення, в силу якої суспільство схильне сприймати будь-яку політичну подію як загрозу, що несе страх, або як на надію, що обіцяє благо, звернули увагу ще мислителі Нового Часу.

Так Н. Макіавеллі в своїй праці «Государ» розглядав державу як відносини між правителем і підданими. Ці відносини, за його спостереженням, завжди опираються або на любов, або на страх. Своєму государю він радив для завоювання влади всіляко демонструвати символи кохання, для її утримання використовувати символи страху [7]. Цікаво, що сучасні влади впевнено дотримуються цього принципу. Наприклад в період передвиборної компанії, учасники в візуальній агітації використовують такі знаки як голуб, розкриті долоні, навіть серце. У мові жестів найчастіше демонструють відкриті пози, прикладання долоні до серця і таке інше. Зате після приходу до влади мова жестів повністю змінюється.

Відповідно за допомогою символічних актів можна або нагнітати загрозу чогось страшного, або заспокоювати суспільство при цьому «...не шляхом задоволення найважливіших потреб і вимог громадян, або, навпаки, їх ігнорування, але шляхом зміни їх вимог і очікувань [цит.за 10, с.2-3].

Експлуатація образів - антиподів, з абсолютно ясним смисловим забарвленням, без напівтонів, максимально простих для розуміння найчастіше

призводить до появи нових політичних символів. Наприклад, використання категорій «добра» і «зла», «патріот» - «сепаратист», «бідність» - «багатство», «центр» - «окраїна», «свій» - «чужий» і т.д.

Поява нових символів часто залежить від відповідного трактування того чи іншого образу. Наприклад, в радянський період протиставлення «бідність» - «багатство» мало перевагу на користь «бідності». Образ зовнішньої бідності чиновника або політика символізував чесність, безкорисливість, скромність, словом все те, що мало позитивну конотацію в рейтингу цінностей радянського суспільства. Демонстрація високих доходів виглядала в той період непристойною не тільки для державних службовців, а й для інших громадян.

Так, можна згадати героя роману Ільфа і Петрова – Корейко, який будучи мільйонером, демонстрував вкрай скромний спосіб життя, або слова героїні фільму Л.Гайдая «Діамантова рука»: «Наші люди в булочну на таксі не їздять!».

Сьогодні, багато в чому завдяки популяризації цінностей суспільства-споживання в нашій країні, образи «бідність» - «багатство» змінили своє смислове забарвлення. Так «багатство» сьогодні символізує успіх, особисту активність, успішність, силу, приналежність до елітарної групи. Бідність, навпаки, є символом дурості, пасивності, ліні. Тому політики відкрито демонструють дорогий одяг, автомобілі, прикраси. Зовні дорогий образ не відштовхує сьогодні виборця, а, навпаки, приваблює. Цей образ розтиражований кінематографом, рекламою, політичною пропагандою.

Так, перемога П.Порошенка на виборах 2014 року, на думку ряду експертів, в тому числі і європейських, була обумовлена багато в чому тим, що в Україні він мав репутацію успішного бізнесмена, добре говорить англійською, з про європейською спрямованістю політичних поглядів. Йому вдалося краще, ніж конкурентам, з'єднати в своєму образі всі ті символи «європейськості», які були так популярні в період «Майдану».

Ось деякі витяги з Інтернет видань того періоду. Провідний експерт Європейського політичного центру в Брюсселі, Аманда Пол відзначала: «Він був першим мільярдером, який висловився на користь революції і з'явився на головній площі Києва ... Його минуле бізнесмена допомагає йому цілком зрозуміти величезні економічні виклики, з якими бореться Україна. ... Порошенко є першим українським президентом, який виступає англійською, що зробить набагато простішим його спілкування зі своїми колегами на Заході»[3].

Втілюючи в собі образ багатой, успішної людини Порошенко демонстрував в 2014 символи близькі різним групам населення. З одного боку його багатство робило його «своїм» серед бізнес-еліт різних країн; простим громадянам він представлявся багатієм-патріотом, який, на їх думку не буде залежати від корупційних схем (у нього і так все є), середній клас бачив в ньому людину з бізнесу, який знає всі труднощі його ведення в Україні, розуміє, що для стабільного розвитку економіки, країні обов'язково потрібен мир і працюючи закони. Іншими словами, символи багатства, при певному їх тлумаченні, були сприйняті українським суспільством як позитивні.

Ще раз підкреслимо, що найважливішу роль в посиленні символу має його інтерпретація. Образний ряд, будь то через текст, звуки або візуальну картинку, покликаний впливати через уяву на свідомість і підсвідомість людини. Психологічні інструменти для подібного впливу добре відомі і активно використовуються в політичній пропаганді, комерційній рекламі, маркетингу.

Візуальний поворот в культурі за рахунок розвитку інформаційних, перш за все мультимедійних, технологій і інші чинники сприяли формуванню в сучасному суспільстві візуального мислення. Цей феномен описували багато філософів, наприклад М. Фуко та Ф.Джеймісон вважали, що такий тип мислення значно розширив можливості символічної політики, безпосередньо пов'язаної з владою[2;19, с154].

Візуальний поворот зробив символічну політику навіть більш ефективною, ніж традиційні методи політичної пропаганди [20;10, с.12]. Оскільки вона впливає на всі верстви населення, незалежно від віку, статі, освіти. Сьогодні вже не потрібно вміти аналізувати тексти і розшифровувати в них приховані символи. Візуальний ряд пронизує наше життя так природно і звично, що часом ми не віддаємо собі звіт, де наші власні думки, а де думки нав'язані нам ззовні ?!

Отже, необхідно позначити основні ресурси семіотичної політики, ті фактори, які по суті, надають благовидні смисли актам присвоєння, розподілу і перерозподілу матеріальних і не матеріальних ресурсів. Історія знає безліч прикладів, коли прикриваючись символами патріотизму («побудова світлого майбутнього», «боротьба з тероризмом», «здобуття незалежності») влада виправдовує введення авторитарних законів, збільшення податків, застосування насилля.

Беручи свої витоки в культурі суспільства, політичні символи проявляються в політичній культурі. Будучи певним сплавом знаків-смишлів і ідентичностей людей, політичні символи здатні як об'єднати різні верстви населення, так і протиставити їх одна одній.

Зріла політична культура характеризується чіткою системою цінностей, виходячи з якої, формується розуміння «позитивного» і «негативного» в політичному житті. У такому випадку, за допомогою грамотної символічної політики можна вибудувати ієрархію політичних символів, де будуть визначені як бажані так і не бажані політичні символи. Так, за допомогою консолідуючих символів (загальні національні інтереси, славне минуле) можна подолати відцентрові настрої в суспільстві. А «небезпечні» політичні символи - агресивні, радикальні, образливі для деяких груп населення, за допомогою «soft power» державної політики можуть бути розвінчані, розкодовані.

Цікаво, що зріла політична культура здатна самотійно блокувати, не сприймати політичні символи, які на відповідають критерію «бажані» за її

шкалою цінностей, або розчаруватися в тих чи інших символах, переставши бачити в них декларовані смисли.

Втрата політичними символами своєї сили і впливу на суспільство, найчастіше означає делегітимізацію правлячого політичного режиму. Спочатку цей процес проходить непомітно, символ більше не здатний надихати, викликати певні емоції. Спостерігається апатія з боку суспільства, але «позитивні» в минулому символи можуть в будь-який момент змінити свій ціннісне забарвлення і знову політизуватися. Так було в кінці 80-х в СРСР, коли радянська символіка перестала викликати трепет і патріотичні почуття у значної частини населення. Політична символіка як і гроші спочатку знецінилася, люди стали складати анекдоти, висміюючи всі політичні символи того часу: герб, гроші, політичних лідерів і т.д. Однак серпневий путч 1991 року запустив процес політизації старих символів, але тепер як деструктивних, негативних. Суспільство демонструвало зречення від цих символів, тим самим пред'являючи державі вимогу політичних змін і як наслідок, нових політичних символів.

Іншими словами, ослаблення політичних символів відбувається з двох основних причин: знецінення політичного символу (коли його смислове навантаження більше не відповідає дійсності); переповнення політичного життя символами (коли будь-яка повсякденна дія політизується, навішуються ярлики) це часто є початком соціальних заворушень.

Таким чином, політичні символи є певними маркерами політичного життя. Особливо яскраво проявляються межі різноманітності індивідуальних і групових політичних інтересів суспільства через національні символи [4, с.37]. Аналізуючи символічну політику держави, можна зрозуміти, чи зацікавлена політична влада в консолідації інтересів суспільства або переслідує інші цілі і чи достатньо у неї потенціалу для коригування тих чи інших смислів.

Грамотна символічна політика здатна посилити або замінити політичні символи і їх комплекси такими, які здатні зорієнтувати значну частину населення на прийняття національно-державних цінностей в якості

пріоритетних і спонукати різні групи суспільства підтримувати єдиний вектор державної політики як усередині країни, так і за її межами.

Для найбільшої ефективності символічної політики її вплив не повинен насаджуватися насильницьким шляхом. Політичній владі необхідно враховувати фундаментальні потреби і інтереси даного суспільства. Це релігійні і ідеологічні уявлення, повага до традицій своїх предків, достатній ступінь свободи, можливість вибору і таке інше. Лише з огляду на різноманітність потреб, цінностей і уявлень суспільства символічна політика здатна зробити національні цінності легітимними в очах всіх громадян.

Як говорилося вище, нові символи і символічні комплекси не можуть утворюватися на порожньому місці. Вони повинні мати під собою надійний фундамент історичної пам'яті, який базується на стереотипних уявленнях масової свідомості. Саме стереотипи грають ключову роль в утвердженні нового політичного символу. Використовуючи вкорінені стереотипи в політичному міфотворчості, суспільству подаються, часто добре відомі символи, але під новим «соусом». Тут можна навести безліч прикладів. Наприклад, феномен вождізму при тоталітарному ладі, використання стародавніх германських рун в символіці фашизму, кодекс будівника комунізму використовував основні християнські заповіді і т.д. Таким чином, основа для затвердження нового символу повинна бути зрозуміла і знайома якомога більшій кількості людей.

«Справа в тому, що пошук параметрів, які об'єднують натовп в єдине ціле, не може бути підвищеної якості, бо на такому рівні все люди різні. Людська індивідуальність спирається на загальних для всіх занижених реакціях, де менше відмінностей, наприклад, в освітньому або віковому рівнях. Ми повинні спиратися на загальне знання, щоб текст був зрозумілий і володів силою переконання» [12, с.14].

Використання міфів в політичній семантиці цілком виправдано, деякі дослідники відзначають, що інформація, що міститься в міфі абсолютно не можливо перевірити, а значить, її неможливо спростувати. Вона розрахована

на пробудження певних емоцій (страху, гордості, гніву і т.д.), а не на раціональний аналіз [12]. Це якнайкраще відповідає самій природі влади, що породжує і використовує політичні символи. «Більшість наших знань про владу ірраціональні за своєю природою» [5,с.5]. Багато філософів визначали владу як щось «сму́тне» [9], «інтуїтивно зрозуміле» [15].

Таким чином, політичні міфи, постійно транслюються сучасними засобами інформації, сприяють непомітному затвердженню нових політичних символів. Наприклад, образ держави України в деяких країнах СНД, які перебувають під постійним впливом російських засобів масової інформації, за останні 4 роки, склався як різко негативний. Крім того, як зазначає Почепцов, під вкорінені стереотипи суспільство схильне «підганяти дійсність» [12,с.13]. Маючи укорінений образ ворога, суспільство схильне пов'язувати з його діяльністю всі трагедії та невдачі, що відбуваються. При тому, що образ героя повинен залишатися завжди ідеальним і безгрішним.

Так, американські фільми часів Холодної війни, зображували радянських людей в образі неприємних, зовні відразливих лиходіїв. Кіногерої, їх цінності, ідеї, одяг, статура, лексика, міміка, жести були діаметрально різними у позитивних і негативних персонажів. «Позитивні персонажі – носії демократичних ідей; негативні персонажі – носії антигуманних, мілітаристських ідей; персонажів розділяє не тільки соціальний, а й матеріальний статус; радянські персонажі нерідко показані грубими і жорстокими фанатиками з примітивною лексикою, вічно насупленими особами, активною жестикуляцією і неприємними голосовими тембрами » [14].

З точністю до навпаки, радянські фільми робили антигероями американців, англійців і інших представників капіталістичного табору. Дослідник Почепцов звертає увагу на те, що ці стереотипні характеристики «... задають міф як даність, від якої в принципі не можна позбутися. Саме тому ми повинні приймати його до уваги і враховувати в максимально можливій мірі» [12,с.12].

Особливістю міфу є так само його доступність і зрозумілість навіть для представників інших культур. Говорячи словами К.Леви-Строса: «... цінність міфу, як такого, не можна знищити навіть найгіршим перекладом. Як би погано ми ні знали мову і культуру народу, який створив міф, він все ж у всьому світі будь-яким читачем буде сприйнятий як міф" [6, с.87].

З поширенням мультимедійних засобів масової інформації вплив політичних міфів значно посилюється. Так, американські кінофільми часів Холодної війни продовжують свій вплив, тепер уже на нащадків громадян СРСР. Молоде покоління, яке виросло на голлівудських кінострічках, вибрало і уявлення про «власне» минуле, сприймаючи все радянське як негативне, помилкове, деструктивне. У той же час, сприймаючи американські уявлення як прогресивні, гуманні, позитивні. Ці асоціації не підкоряються логічному аналізу, вони існують на рівні емоцій, викликаних певними образами.

Звичайно ж ситуація, коли політичні символи інших культур витісняють власні, характерна для суспільств з ослабленою політичною культурою, де зруйновані ключові позитивні символічні комплекси. Як бачимо, значимість символічної політики неможливо ігнорувати. Адже саме вона завойовує свідомість і підсвідомість людей.

«Слабкі» політичні культури характеризуються «розчиненням» своїх позитивних символічних комплексів, втратою привабливості «м'якої сили», в тому числі, у міру запозичення значної кількості більш привабливих символів з інших («сильних») культур » [4,с.42]. В історії так було завжди. За рахунок застосування символічної політики, найбільш сильні держави отримують можливість забирати ресурси «ослаблених» держав, шляхом впровадження свого світогляду і цінностей.

Таким чином, політичні символи одночасно є важливим елементом політичної культури, а також потужним інструментом маніпулювання політичною свідомістю суспільства з боку політичної еліти. Незважаючи на те, що символічна політика часто спрямована на легітимізацію розподілу владних і інших ресурсів, вона в змозі виконувати і позитивні функції.

Наприклад: послабити відцентровані сили в державі, посилити консолідацію суспільства, підняти патріотичний дух, актуалізувати популярність позитивних цінностей і зразків поведінки і тощо. Іншими словами, символна політика є потужним інструментом впливу на свідомість і підсвідомість людей. Її дієвість і оцінне забарвлення багато в чому залежить від мотивів і компетентності тих, хто її використовує.

Що стосується України, на нашу думку, символна політика нашої країни яскраво відображає боротьбу різних угруповань всередині політичної еліти. Ми спостерігаємо появу або відродження то одних, то інших політичних символів. Часто вони мають діаметрально протилежний смислове забарвлення і є одним з факторів посилення відцентрових сил. Це не йде на користь українському суспільству, тому що політичне життя перенасичене політичними символами, а це в свою чергу веде до їх знецінення, аномії, апатії з боку мас, недовірі до влади, відчуття власного безсилля і тощо. Але як уже говорилося вище, цей процес небезпечний ще й тим, що знецінені символи можуть політизуватися в будь-який момент, змінивши свій оцінне забарвлення, що, як правило, супроводжується соціальними заворушеннями.

Таким чином, наше суспільство гостро потребує грамотної символної політики, спрямованої на об'єднання і консолідацію різних соціальних груп нашого суспільства. При цьому необхідно враховувати історичні, релігійні, культурні та інші особливості різних регіонів нашої країни. Робити акцент на позитивних, об'єднуючих засадах.

І, звичайно ж, важливий вигляд і самої політичної еліти(саме вона символізує владу), де демонстрація взаємоповаги, високих моральних якостей, інтелігентності, компетентності і тощо, допомогла б повернути довіру з боку звичайних людей.

Список використаних джерел:

1. Виктор Дени. Советский политический плакат 20-х годов. Часть 2. URL: <http://artwork2.com/content/viktor-deni-sovetskii-politicheskii-plakat-20-kh-godov-chast-2>

2. Википедия.

URL:https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B8%D0%B7%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%8B%D0%B9_%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%82

3. ЕС хорошо воспринял Порошенко, знающего английский – европейские эксперты. Агенство УНИАН. URL: <https://www.unian.net/politics/926217-es-horosho-vosprinyal-poroshenko-znayuschego-angliyskiy-evropeyskie-ekspertyi.html>
4. Капицын В. М. Семиотические ресурсы и политическая культура / В.М.Капицын. Научный результат. Сетевой научный журнал Белгородского гос. Университета. Социальные и гуманитарные исследования. 2014. №1. С.33-46.
5. Косов Р.В. Пределы власти (история возникновения, содержание и практика реализации доктрины разделения властей) Тамбов: Изд-во Тамб.гос.ун-та, 2005. 176 с.
6. Леви-Строс К. Структура мифа. Структурная антропология. М., 1985. с. 187с.
7. *Макиавелли Н.* Государь: Сочинения. М.: ЗАО Изд-во ЭКСМО-Пресс; Харьков: Изд-во "Фолио", 1998. 656 с.
8. Малинова О. Ю. Тема прошлого в риторике президентов России. Pro et Contra. 2011. Т. 15, № 3–4 (май-август) С. 106–122.
9. Митрохин в.И. Сущность власти: философский анализ. М.,1992.210 с.
10. Поцелуев С. П. «Символическая политика»: К истории концепта Символическая политика: Сб. науч. тр. / РАН. ИНИОН. Центр социал. науч.- информ. исслед. Отд. полит. науки; Отв. ред.: Малинова О. Ю. Вып. 1: Конструирование представлений о прошлом как властный ресурс. М., 2012. С. 17-53.
11. Поцелуев С.П. Символическая политика: констелляция понятий для подхода к проблеме М.:Полис,1999. С. 62-75.

- 12.Почепцов Г. Символы в политической рекламе К.: Принт Сервис,1997. 332 с.
- 13.Торкунов А.В. Образование как инструмент «мягкой силы» во внешней политике России. Вестник МГИМО-Университета. 2012. № 5. С.85–93.
- 14.Федоров А. В. Образы холодной войны: проекция политики противостояния на экране Полис. Политические исследования, 2010. № 4. С. 48-64
- 15.Халипов В.Ф. Наука о власти. Кратология: Учеб. пособие. М.: ОСЬ-89, 2002. С. 13.
- 16.Чаус Н. В. Советские плакаты 1917–1920 гг. Основное средство пропаганды социалистической идеологии. Социально-экономические явления и процессы. 2010 №6. С.220 – 223. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sovetskie-plakaty-1917-1920-gg-osnovnoe-sredstvo-propagandy-sotsialisticheskoy-ideologii>
- 17.Dörner A. Politische Mythos und symbolische Politik. Reinbeck bei Gamburg: Rowohlt, 1996. – 243 p.
- 18.Edelman M. Politik als Ritual: die symbolische Funktion staatlicher Institutionen und politischen Handelns. – Frankfurt am Main; New York: Campus Verlag, 1990. – xiv, 202 S.
- 19.Meyer T. Die Transformation des Politischen. – Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1994. – 276 S.
- 20.Meyer T. Inszenierung des Scheins.Voraussetzungen und Folgen symbolischer Politik. – Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1992. – 205 S.
- 21.Meyer T., Kampmann M. Politik als Theater. Die neue Macht der Darstellungskunst. – Berlin: Aufbau-Verlag, 1998. – 144 S.
- 22.Mosse G.L. Национализация масс: политический символизм и массовые движения в Германии с эпохи наполеоновских войн до конца Третьего рейха/ *The Nationalization of the Masses: Political Symbolism and Mass Movements in Germany from the Napoleonic Wars through the Third Reich.* New York, 1975 – 252 p.

- 23.Sarcinelli U. Symbolische Politik. Zur Bedeutung symbolischen Handelns in der Wahlkampfkommunikation der Bundesrepublik Deutschland. – Opladen: Westdeutscher Verlag, 1987. – 301 S.
- 24.Schwarzenberg R.-G. Politik als Showgeschäft. Moderne Strategien im Kampf um die Macht. – Düsseldorf; Wien: Econ, 1980. – 377 S.

Федоров Віталій , магістр гр.ТС-51-19,
Науковий керівник к. соц. наук, доц. **Ярмак Т. В.**

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МОЛОДОГО СПЕЦІАЛІСТА В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Перед професійною підготовкою студентів на сучасному етапі стоїть завдання не тільки одержати нові різнобічні знання, але й перетворити ці знання в розуміння суті професійної діяльності, їх значущості й ролі в кожній з можливих сфер економіки. Реалізація такого завдання вимагає актуалізації змісту і форм підготовки фахівців. Основними викликами, які необхідно враховувати при підготовці сучасних фахівців, є бурхливий розвиток науки і технологій, необхідність реалізації стратегії сталого розвитку у всіх сферах людської діяльності та суттєве покращення практичної підготовки фахівця. Виділено основні складові компетентності фахівця. Окреслено перші кроки з удосконалення методології підготовки студентів до професійної діяльності.

Аналіз сучасного стану загального розвитку економіки передових країн світу показує, що, поряд з низкою інших чинників, причиною багатства більшості процвітаючих країн є технічний прогрес, і передусім розвиток сучасних технологій і швидке впровадження ноу-хау в економіку країни. Україна обрала шлях інтеграції до Євросоюзу і запроваджує модель

інноваційного розвитку національної економіки, що забезпечить її конкурентоспроможність і вихід на траєкторію сталого розвитку.

Щоб прийняти існуючі історичні виклики ХХІ століття, освіта повинна мати випереджальний характер, тобто бути націленою на майбутнє, на розв'язання проблем нового століття, розвиток ключових компетенцій вихованців, формування в них нової культури, нових способів мислення та діяльності. Як зазначав провідний спеціаліст ЮНЕСКО Раджа Рой Сингх, «У процесі освіти ми вчимося у минулого, намагаючись відтворити й відновити його: настав час учитись у майбутнього, випереджаючи його... Зміни в освіті мають бути сфокусовані на якісні трансформації змісту і форми».

Випереджаюча освіта для сталого розвитку – концепція переходу сучасної освіти на засади сталого розвитку з врахуванням основних тенденцій соціальних змін. Ідея випереджаючої освіти вперше була сформульована у докладі Римському клубу «Нема меж навчання», підготовленому у 1979 р. Дж. Боткіним, Е. Ельманжером та М. Маліцем. Доклад діагностував невідповідність національних систем освіти пріоритетам та майбутнім потребам суспільства, втрату освітнього потенціалу як здатності навчати людину у нових культурних та міжкультурних умовах. Освітня функція суспільства повинна мати інноваційний, прогностичний характер, тобто випереджати ті зміни, які відбуваються у світі. Поняття сталого розвитку є доповненням до ідеї випереджаючої освіти, оскільки воно є метою або ідеалом суспільного розвитку в умовах глобалізації та поширення ситуацій несталості та соціальних ризиків.

Випереджальна освіта націлена на проблеми майбутньої постіндустріальної цивілізації, розвиток творчих здібностей людини, формування самостійного та креативного мислення, здатності приймати відповідальні рішення в умовах складних ситуацій невизначеності. Сутність цієї концепції полягає в тому, щоб таким чином перебудувати зміст та методику навчального процесу на всіх рівнях освітньої системи, щоб вона стала здатною своєчасно готувати людину до нових умов існування, давати їм

такі знання та вміння, які б дозволили успішно та ефективно діяти в інформаційному середовищі, а також впливати на суспільні процеси в ім'я збереження людства та природного середовища.

Які тенденції розвитку сучасної освіти сформували концепцію випереджаючої освіти?

1. Відкритість. Відкрита освіта – це спосіб організації навчально-виховної діяльності, що передбачає суттєву свободу вибору особистістю основних параметрів процесу її навчання (часу, місця, тривалості, форм, методів, змісту, організації, цілей, джерел, засобів, оцінки, програми навчання, викладачів, навчальних закладів тощо). Відкрита освіта орієнтована на самостійність і провідну роль особистості у процесі свого навчання, використання різних форм взаємодії між учасниками навчального процесу. Дуже популярним сьогодні стає відкрите навчання, що передбачає відмову від класно-урочної системи та оцінювання успішності на основі заданих норм; гнучку, відкриту організацію навчального простору, змінний склад навчальних груп, вільний вибір учнем видів і способів навчальної роботи. Відкрите навчання сприяє формуванню позитивної мотивації дітей, емоційно насиченої атмосфери взаємин учителів та учнів.

2. Безперервність. Особливе значення сьогодні набуває безперервна освіта як настанова до освіти протягом всього життя, самоосвітньої діяльності, незупинного процесу набуття людиною необхідних компетенцій (знань, умінь, навичок) та якостей (установок, цінностей) відповідно до суспільних потреб, що виступає основою її активної соціалізації та самореалізації в умовах постійних змін соціального середовища.

3. Гуманізація освіти. В останні роки спостерігається процес переорієнтації освітньої галузі на особистість, на розгляд дитини як унікальної цілісної творчої індивідуальності, що прагне до максимальної реалізації своїх можливостей, здатна здійснювати свідомий і відповідальний вибір у різноманітних життєвих ситуаціях. Гуманізація педагогічного процесу передбачає побудову педагогічної системи на принципах гуманізму з метою

створення найсприятливіших умов для повноцінного розвитку дитини. Цей процес здійснюється шляхом диференціації та індивідуалізації навчання й виховання на основі активізації творчого саморозвитку особистості. Диференціація навчання забезпечує різноманітність форм навчання, які дають змогу максимально враховувати індивідуальні можливості, інтереси та ціннісні орієнтації учнів.

4. Гуманітаризація освіти. Це одна з основних тенденцій розвитку освіти в сучасному світі. Відображає зростання ролі і значення людських відносин, взаємного прийняття учасників навчального процесу для успішності освіти в цілому.

5. Демократизація педагогічного процесу. Важливою тенденцією розвитку сучасної освіти стає впровадження в педагогічну систему принципів демократії, надання свободи творчості педагогу і більших можливостей вихованцям. Для жителів Європи актуальним є створення європейського освітнього простору – мережи освітніх зв'язків у межах території Євросоюзу, що передбачає встановлення єдиних стандартів освіти та створення умов для активного обміну знаннями, методикою, учасниками освітнього процесу. Маастріхським договором ЄС (1993 р.) було введено поняття «європейського виміру в освіті» як системи освітніх орієнтирів, принципів, підходів та методів для формування «ідеального європейця», який повинен мати розвинуту самосвідомість, бути суб'єктом демократичних відносин і свідомої громадянської діяльності (володіти громадянськими якостями); володіти критичним мисленням, бути самостійним у судженнях і автономним у процесі навчання та трудової діяльності; постійно удосконалювати себе, брати участь у безперервному навчанні; бути творчо активним, адаптуватися до постійних змін, адекватно оцінювати ситуацію і приймати рішення; поділяти демократичні та моральні ідеали (толерантність, розуміння, солідарність), а також ідеали європейського об'єднання.

6. Перетворення освіти на сферу освітніх послуг. В умовах сучасного інформаційного суспільства, глобалізації економіки, домінування стратегії

економіки та суспільства знань заклади освіти мають бути середовищем для ефективного навчання. Це передбачає: орієнтацію на індивідуалізацію потреб та запитів споживачів освітніх послуг; розширення спектру змісту, видів, форм, методів навчання; розгляд інноваційності як ключового чиннику розвитку сфери освітніх послуг; зміну підходів щодо оцінки якості наданих освітніх послуг, що передбачає введення систем управління якістю освіти, орієнтацію на міжнародні професійні стандарти тощо. Концепція випереджаючої освіти, таким чином, стала відповіддю на існуючі зміни у характері сучасної освіти.

Цевменко Євгеній , *магістр гр.ТД-51-19.*

Науковий керівник к. соц. наук, доц. **Ярмак Т. В.**

РОЛЬ ГУМАНІТАРНОЇ СКЛАДОВОЇ В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ТЕХНІЧНОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Поміж різних технічних вищих навчальних закладів Харківський національний автомобільно-дорожній університет, вирізняється своїми значними науковими здобутками, оригінальними винаходами, раціоналізаторськими ідеями та пропозиціями, інноваційними технологіями навчання, досконалою системою підготовки кандидатів і докторів наук, інтеграцією навчання з виробництвом, значною кількістю провідних вчених науковців (професорів, доцентів), професійних викладачів, розвиненою фізкультурно-спортивною базою... Перелік можна було б значно продовжити, але хотілось би звернути увагу також і на ті самобутні риси, культурні традиції і неповторні особливості, які наближають наш університет до Європейського зразку універсальної університетської освіти. Певну роль в цьому відіграє гуманітарна складова навчально-виховного процесу, а також ті методологічні

і методичні засади гуманізації технічної освіти, що спрямовані на підвищення фахового професіоналізму, формування культури цивілізованого співжиття у світі, тих духовних особистісних якостей, що визначають місію людини, мету і сенс людського буття [1].

Варто згадати, що зміст терміну «гуманітарний» (від лат. *humanitas* – людство, людяність), який безпосередньо стосується людини та її культури, звернений до людської особистості, її прав та інтересів.

Одним із фундаментальних принципів, що визначає процеси гуманізації освіти є творча співпраця: викладач – студент, основою якої завжди є діалог.

Уявімо, ви ретельно знайомитесь зі списком гуманітарних дисциплін, що будуть викладатися упродовж всіх років вашого навчання в університеті і серед них ви побачите назву незнайомої дисципліни. Якими будуть ваші думки? Очевидно, діапазон думок (реакцій) буде чималий. Всі, безперечно, передбачити неможливо. Але, виходячи з досвіду, найбільш типовими є – і обурення (Я ж в технічний вступив!); і подив (А навіщо це мені?); і іронічний сарказм (Дякую, але якось обійдусь!); і спокійно-розсудливе (Якщо так треба, то про що мова); і образливо-занепокоєне (Знають же, що у нас немає іншого вибору); і ще багато інших думок-відгуків. Та все ж серед вас завжди були, є і будуть студенти, які кажуть дещо інше. Послухаємо їх міркування: «Чудово, хоч тут розуміють, що я не машина (не робот) і в мене є потреба знати, відчувати якомога більше про Світ, що навколо мене, і про Світ, що в мені», «Ну що ж, можливо дякуючи саме такій інтеграції технічного і гуманітарного я не стану «одновимірною людиною» (визначення належить німецько-американському філософу-соціологу Герберту Маркузе, 1898 – 1979 рр.), «Тепер зрозуміло, чому технічний заклад має таку назву Університет. Вона співзвучна лат. *Universalis* – різнобічний. Здається універсальність ще нікому не заважала і нікого не спотворювала», «Згадав! Десь чув про те, що інженери кінця XIX – першої половини XX ст. були інтелігентними, широкоосвіченими людьми. Чому ми маємо бути гіршими?! Та і нові для нас назви кваліфікацій (ступенів) – бакалавр, магістр – звучать досить поліфонічно і налаштовують

на певний рівень висоти».

А цілком імовірною є і така ситуація. Молода людина, дещо філософсько-прагматичного складу мислення, уважно подивившись на запропонований список гуманітарних дисциплін замислиться і зважливо дійде висновку: «Зайвих знань не буває. Знання ніколи не обтяжують. Людський інтелект має великі потенційні можливості для розвитку, чому б не скористатися такою нагодою. Тим паче, що невідомо, як доля складеться і які сюрпризи-несподіванки вона подарує на життєвому шляху. І хто може знати – які знання і досвід мені знадобляться, а які ні».

Інтернаціоналізація (процес адаптації) науково-технічних знань та інтенсифікація (процес і організація розвитку) міжнародного спілкування фахівців з різних галузей науки та техніки висувають нові вимоги до гуманітарної підготовки фахівців інженерного профілю університету, оскільки гуманітарний компонент, як складова кожної професії, стає в цих умовах одним із засобів вирішення професійних завдань інженера [2].

Проблема гуманітарної підготовки інженерів полягає у тому, що в її процесі потрібно реалізувати тезис – гуманітарні знання, не будучи інженерними, є органічною складовою частини знань інженера, більш того головною складовою його знань, яка надає зміст, усвідомлення соціальної цінності і значимості мислення й діяльності інженера. Відповідно до цього, головне завдання гуманітарної підготовки полягає у передачі майбутнім фахівцям таких гуманітарних знань, які нині високо ціняться, є актуальні і затребувані, які роблять їх конкурентоспроможними, гнучкими, мобільними в сучасних економічних умовах. Без гуманітарної складової інженер перетворюється на ремісника, який не знає нічого, крім вузькопрофесійних інтересів та приречений до життя у вакуумі. Проте сфера професійної діяльності інженера з вищою освітою не є його ізольованим простором, а охоплює не тільки технічні й технологічні аспекти, а також організаторські, керівні, комунікативні, за які безпосередньо відповідає гуманітарна складова професійної підготовки. Відсутність таких знань і вмінь унеможливорює

виконання своїх професійних обов'язків повною мірою, зменшує шанси кар'єрного зростання. Заслуговує на увагу думка, що інженер, який не оволодів гуманітарними знаннями, в ході своєї професійної діяльності постійно вступає в протиріччя з життям, у нього з'являються труднощі та проблеми, які неможливо вирішити лише застосуванням суто інженерних знань. Гуманітарні знання необхідні інженеру для соціальної орієнтації в сучасній реальності, визначення перспектив науково-технічного прогресу, виконання функції керівництва виробничим колективом, правильного логічного мислення, його загальнокультурного розвитку, вміння постійно й раціонально поновлювати свої знання, світоглядної підготовки тощо.

Особливої затребуваності і актуальності у сучасних економічних умовах набувають професійно-спрямовані гуманітарні знання, якими оперуватиме майбутній фахівець у сфері своєї професійної діяльності. Гуманітарні науки покликані сприяти розвитку особистості у всіх напрямках, професійно-спеціальна основа не тільки може, а й повинна визначати характер гуманітаризації освіти. Гуманітаризація, як один із принципів реформування сфери освіти та як одна з важливіших проблем теорії освіти, науки про освіту, зорієнтована на виявлення особистісного сенсу професійно-спеціалізованої діяльності за допомогою гуманітарних знань. Тільки особистісно та професійно значущі гуманітарні знання забезпечують справжній процес гуманітаризації. Ця думка підтверджує наше переконання, що в стабілізації техногенної сфери важливу роль відіграють фахівці, підготовка яких вимагає інтеграції технічної та гуманітарної компоненти для утворення цілісного погляду на майбутню професійну діяльність. Така інтеграція забезпечується реалізацією професійної спрямованості дисциплін гуманітарного циклу. До дисциплін гуманітарного циклу, які відрізняються чіткою професійною орієнтацією, належать «Українська мова за професійним спрямуванням» та «Іноземна мова за професійним спрямуванням», необхідність такої орієнтації підтверджується тим фактом, що відсутність професійно-спрямованих знань з цих предметів робить неможливим здійснення професійного спілкування

майбутніми інженерами з вищою освітою.

У контексті розбудови України, піднесення статусу української мови як державної робить обов'язком кожного фахівця досконале володіння українською мовою у професійній діяльності. Відповідно до цього у багатьох навчальних закладах України відбувається заміна курсу «Ділова українська мова» на курс «Українська мова за професійним спрямуванням», що враховує особливості викладання мови в нефілологічному вищому навчальному закладі, визначаючи їх профільною специфікою останнього, вимагаючи професійно орієнтованої комунікації, спрямованої на конкретного адресата – фахівця певної професійної спеціалізації. Завдання дисципліни гуманітарного циклу «Українська мова за професійним спрямуванням» полягає у формуванні професійно-спрямованої україномовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців, створення мовно-мовленнєвої бази, оперуючи якою можна реалізувати будь-яку ситуацію мовного спілкування у професійній сфері. Більш того перехід навчальних закладів на державну мову викладання веде до того, що українська мова, вивчається не тільки як навчальний предмет, а й слугує базою засвоєння профільних дисциплін та засобом професійної підготовки фахівців.

Завдяки економічній, соціальній та культурній інтеграції нашої держави у світове співтовариство майбутній фахівець прогнозовано опиниться у міжкультурному просторі світового ринку, що потребуватиме від нього для здійснення продуктивної діяльності та виявлення конкурентоспроможності володіння професійно-спрямованою іноземною мовою. В епоху міжнародної професійної інтеграції володіння іноземною мовою для висококваліфікованих фахівців є невід'ємним компонентом їх професійної діяльності. Науково-технічний прогрес потребує самостійного поповнення знань, оновлення їх, ознайомлення із закордонним досвідом, досягненнями світової науки і техніки, відбору наукової, технічної та іншої інформації

Гуманітарна дисципліна «Психологія» відповідає за психологічну готовність майбутнього фахівця до професійної діяльності. Знання

психологічних закономірностей професійної діяльності, законів взаємної адаптації людини і техніки, молодого фахівця і колективу відіграють велику роль у професійному становленні і самовдосконаленні інженерів.

Все це є свідченням того, що професійно-спеціальна основа повинна визначати характер гуманітарних знань певних дисциплін гуманітарного циклу для фахівців інженерного профілю університету.

Список використаних джерел:

1. Буяльська Т.Б., Сідлецька Т.І., Практична культурологія. Частина 1. Навчальний посібник. Навчальні посібники Вінницького національного технічного університету. Мережні електронні видання URL: <https://web.posibnyky.vntu.edu.ua>.
2. Конференції 2010 року. Освіта і наука XXI століття. Педагогіка, 2010 URL: <http://www.rusnauka.com>.

Кудріна Вікторія , магістр гр.ТС-51-19

Науковий керівник к. соц. наук, доц. **Ярмак Т. В.**

МОРАЛЬНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ НАУКИ, ТЕХНІКИ ТА ЛЮДИНИ

Мораль в історії філософії розглядалася головним чином як моральна свідомість. Але її можна розглядати і як сторону, характеристику, властивість практичної діяльності людини в суспільстві

Наука і моральність далеко не такі протилежні поняття, як часто вважає буденна свідомість. Наука тісно пов'язана з розвитком моральності, залежить від моральних цінностей різних епох, в свою чергу мораль часто регулюється і навіть визначається наукою. Наукове знання, з'ясовуючи, що можливо і що неможливо в дійсності, намічає кордону і орієнтири пізнання, межі

дозволеного і недозволеного, тим самим усвідомлюється область реальних можливостей людини, удосконалюються критерії морального вибору. Таким чином, наука є не тільки виробництво знань, а й вироблення певних етичних норм.

В принципі наука не підпорядковується категорії моральності, тому що її головна мета - об'єктивна істина, проте в реальності наука не може бути неупередженою, тому що її створюють люди, які відчують всякого роду спокуси, помилки, пристрасті, що володіють тими чи іншими моральними якостями, одним словом, моральні аспекти діяльності вчених не можна ігнорувати.

У науковому співтоваристві склалася своя система моральних норм, перш за все, це чесність, справедливість, добросовісність, крім того можна виділити і специфічні вимоги наукової етики, які відрізняють професійні вимоги до вченого, це: вимога об'єктивності, засудження суб'єктивізму, обґрунтованість знань, а так само проблема авторства.

Незважаючи на тісний контакт науки і моральності в історії культури, чимало свідчень того, що пафос і велич завдань науки можуть нерідко служити виправданням для речей антигуманних, нелюдських, тому неминуче постає питання про моральну відповідальність вченого. Дослідник відповідає сьогодні не тільки за доброякісність своїх результатів, він повинен замислюватися і про ті наслідки, до яких можуть привести його роботи. Давно відомо, що наукові досягнення можуть бути звернені не тільки на користь суспільству, але саме сьогодні гостро постало питання про те, що наука може зробити людство нещасним або навіть послужити непрямую причиною припинення життя на Землі. Цілі науки не завжди є моральними і далеко не все, що може зробити наука, морально допустимо. Ніколи раніше вчений не мав такої моральної відповідальності за наслідки своїх досліджень, як сьогодні.

Характер взаємодії людини і техніки визначається особливостями навколишнього середовища - сукупністю політико-правових, соціально-

економічних та природних чинників . Техніка - не тільки продукт діяльності, вона дає уявлення про рівень фізичного і духовно-морального розвитку людини тієї чи іншої епохи. У всі часи визначальним фактором творчої діяльності був людський труд, що включає не тільки його фізичне зусилля, але інтелектуальний, моральний потенціал.

Умови для інтеграції інтелекту та моральності створюються в системі освіти. Сучасна модель освіти сформувалася в умовах, коли індустріальне суспільство вступило у фазу масового споживання і високі темпи розвитку економіки стали випереджати відповідні дії людини з організації оптимальної взаємодії в системі "людина-техніка-наука". У суспільстві заговорили про екологічну кризу і про виживання людства.

Розвиток індустріального суспільства спирається на системи перетворення руху, сировини, інформації. Кожна з цих систем перетворення життєво необхідна і знаходиться у взаємозв'язку і взаємодії один з одним.

Інформація являє собою невичерпний стратегічний ресурс людства і виступає як найважливіша сполучна ланка між людиною і навколишнім середовищем.

В даний час індустріальне суспільство поступається місцем суспільству інформаційному, головними чинниками розвитку якого стають інформація і досвід людини. Як казав Г.Бокль: " у давнину найбагатшими країнами були ті, природа яких була найбільш щедра; нині найбагатші країни - ті, в яких людина найбільш діяльна". Причому, діяльна людина - це людина, яка активно пізнає дійсність. Адекватне відображення дійсності є критерієм оптимальної взаємодії людини із середовищем. Провідним принципом і головною проблемою розвитку сучасної цивілізації стає випереджальний розвиток якостей людини і технологій.

Аналіз літературних джерел дозволив встановити, що відбуваються якісні зміни в системі "людина-техніка-наука", які вимагають створення в системі освіти умов для виховання в людині здатності знаходити, розуміти, освоювати, використовувати і поширювати протягом усього життя нову

інформацію, яка адекватно відображає дійсність. Розвиток таких якостей людини як проектування, прогнозування та управління - основний шлях реформування системи освіти.

Бурхливий хід науково-технічного розвитку у XX ст. привернув увагу вчених, дослідників та й узагалі громадської думки людства до того, що таке техніка, як вона пов'язана з наукою та розвитком суспільства. З огляду на численні негативні наслідки науково-технічного поступу дуже гостро постало питання і про те, чи можна обмежити або навіть і припинити бурхливий розвиток техніки, проникнення науки в досить автономні, з погляду етики, сфери життя людини. З одного боку, при цьому мимоволі згадується роман-застереження Дж. Оруелла “1984”, в якому змальовано страхітливую картину життя суспільства з тотальною регламентацією засобами науки, техніки, технології найінтимніших сфер життя людини, а з іншого — відомий вислів індійського мудреця і духовного проводиря Вівекананди про те, що індійські вчителі життя давно зрозуміли: техніка веде у безвихідь, тому вони передбачливо повернули розвиток індійського суспільства в бік духовного, а не технічного вдосконалення. Зрозуміло, що передусім слід звернутися до питання про природу та сутність техніки.

Із розглянутих раніше положень можна зробити висновки, по-перше, про те, що наука та техніка є досить складними явищами суспільного життя і що вони пов'язані з глибинними засадами людського існування; по-друге, про те, що між ними існує необхідний зв'язок. Історія свідчить, що технічний розвиток може досягати досить значного рівня у відносно малорозвинених країнах, як це було, наприклад, у Стародавньому Єгипті та Китаї XIV ст. Але наслідки такого розвитку ніколи не досягали тих результатів, що їх ми маємо в сучасній Європі. Це свідчить про те, що, незважаючи на можливість відносно автономного розвитку технічних умінь, лише тоді розвиток техніки набуває характеру динамічного і стійкого у своїх основах процесу, коли він переплітається і поєднується з розвитком науки та соціальної структури. Те ж саме можна сказати і на адресу науки.

Нині можемо констатувати, що вивчення прогресивного поступу суспільства свідчить про внутрішню єдність розвитку науки, техніки і людини. Європейська наука бере початок із пошуків та відкриттів Стародавньої Греції, а саме — із дослідження змісту понять, що формують знання, а отже, з доведення, обґрунтування, аргументації, тобто з технологічної сторони інтелектуальної діяльності людини. Так звана “теорема Піфагора” була відома своїми результативними величинами ще задовго до Піфагора, але характеру саме теореми, тобто логічного доведення, вона набула в Піфагора. Так само розуміння води як першооснови всього сутнього існувало у східній міфології, але лише Фалес Мілетський почав це обґрунтовувати, раціонально тлумачити та пояснювати. Становлення науки у стародавньому світі ще мало пов'язувалось із розвитком техніки. Тут наука, діставши поштовх для розвитку зі сфери соціального життя та технічної діяльності, нагромаджувала переважно технічні складники інтелектуальних пошуків. І хоча окремі напрями знання перехресчувались із практичними потребами (наприклад, діяльність Архімеда), це радше було винятком, ніж правилом. Але самий факт втягування великої групи етносів у єдиний культурно-історичний процес сприяв поступовому розширенню напрямів пізнання та сфер застосування знань.

Масштаби розвитку техніки почали перевищувати контролюючі можливості людини. І зараз вже постає запитання чи може суспільство впливати на науково-технічний прогрес, або ж він підкоряється лише іманентній динаміці. Адже розвиток техніки та технологій має свої власні закони. Такий неосяжний технічний потенціал має вплив на всі сторони соціального життя. Більш того спостерігаються радикальні перетворення в сучасній культурі. Сучасні дослідження демонструють, що негативні наслідки стрімкого розвитку технологій мають відображення в екологічній та антропологічній кризі. Виникає ще одне запитання: що ж таке техніка — самостійна реальність або всього лише аспект людської діяльності?

Отже, щоб знайти відповідь на питання слід дослідити етапи і тенденції розвитку техніки. Найхарактерніші особливості розуміння техніки в зарубіжній філософії, наступні:

- чітко визначенні гуманітарне і аксіологічне відношення;
- гостре питання взаємодії природи, суті техніки та її значення в долі нашої культури;
- розвиток поряд із загальними філософськими проблемами прикладних питань, таких як прогнозування розвитку техніки.

І дійсно, західні філософи, як правило, пов'язують техніку з кризою нашої культури і цивілізації. Однак, лише деякі мислителі філософії техніки зуміли дати задовільне, хоча і часткове поки що, пояснення впливу техніки на сучасну культуру. Вони дійшли висновку, що необхідно розвивати лише ті технології, котрі знаходяться в гармонії з природою

У наш час, усе частіше бачимо створення штучного інтелекту або роботів. Виникають побоювання, що застосування деяких технологій може спотворити саме поняття відповідальності і навіть деморалізувати людину. На адресу комп'ютерної техніки висувуються звинувачення в тому, що вона, постійно усуває нас від відповідальності, передоручаючи все експертам, втілює в собі торжество зла, бо якщо все робиться за нас, якщо ми більше ні за що не несемо відповідальності, то нас вже не можна вважати людьми. Однак, на думку філософа Мітчема, міць техніки не тільки не зменшила персональної відповідальності людини, а й привела до розширення самого поля відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Анисимов С.Ф. Мораль и поведение. М., 1979.
2. Розин В.М. Философия техники и культурно-исторические реконструкции развития техники. Вопросы философии. 1996. №3. – С.19-28.

Шевченко Анастасія, магістр. гр. ТД-51-19

Науковий керівник к. соц. наук, доц. **Ярмак Т. В.**

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СУЧАСНИХ ФАХІВЦІВ

Згідно психолого-педагогічній літературі, цінність - це прийняте в філософії, естетиці, етиці, психології та соціології поняття, за допомогою якого характеризується соціально-історичне значення певних явищ дійсності для суспільства і людини. Функції цінностей полягають в здійсненні вибору: відповідно до них суб'єкт приймає рішення про те, що, в якій черговості і яким способом реалізувати безлічі потреб і можливостей в певних умовах. Зміст цінностей обумовлено культурними досягненнями суспільства.

Світ цінностей - це, перш за все, світ культури в широкому сенсі слова, сфера духовної діяльності людини, його моральної свідомості, його уподобань, міра духовного багатства особистості.

Сучасна наука розглядає особистість з погляду її ролі в соціумі як суб'єкта пізнання творчості й діяльності. Психологія вивчає особистість як сталу, цілісність властивосте та відносин: характеру, темпераменту, здібностей, вольових якостей тощо. Особистість – це, як правило, член суспільства, виконавець різних суспільних функцій, а також соціальних ролей. Свого часу відомий психолог О. Леонтьєв писав: “ Формування особистості являє собою процес неперервний, який складається із ряду стадій, що послідовно змінюються, які залежать від конкретних умов і обставин ”[1, с. 212].

Вперше систематичне дослідження проблеми професійно-ціннісних орієнтацій реалізував В.А. Сластьонін, який, аналізуючи значущі орієнтири професійної діяльності педагога, диференціював їх на групи [2, с.293]. Професійно-ціннісні орієнтації фахівця є не тільки суб'єктивно особистісне утворення, але і відображають в структурі особистості якості та властивості,

що детермінують значимість професійної діяльності для представника тієї чи іншої трудової області. Першу групу складають цінності, пов'язані із затвердженням в суспільстві і найближчим соціальним середовищем. Друга група включає цінності, спрямовані на задоволення потреби в спілкуванні: можливості спілкування з цікавими людьми, колегами, обмін духовними цінностями.

Цінності особистості впливають на успішність її професійної діяльності. Ціннісно-сміслові характеристики особистості розглядаються як умова самореалізації особистості як суб'єкта професійної діяльності, яке закладається ще в процесі навчання у вузі.

Професійно-ціннісні орієнтації студентів змінюються від курсу до курсу. До кінця навчання наближаються до показників професійно-ціннісних орієнтацій діючих професіоналів. При цьому виділяється група професійних цінностей - властивості, які залишаються практично незмінними на всьому протязі навчання студентів - це освіта і виховання. На формування професійних цінностей впливають різні фактори, такі як: вікові зміни, способи виконання професійної діяльності, заглибленість у соціально професійне середовище, соціально-економічні умови життєдіяльності. Безумовно, структура ціннісних орієнтацій спеціаліста залежить в першу чергу від конкретної професії, в якій він реалізує себе, від вимог, що пред'являються до неї, від професійної субкультури, властивою таким фахівцям.

У структурі ціннісних орієнтацій особистості ми виділяємо два рівні цінностей: особистісно-значущих і професійно - значущих, які є регуляторами професійної діяльності і впливають на її ефективність. Ціннісними альтернативами в професійній діяльності є економічні, соціальні та духовні цінності. Економічні цінності є ключовими для багатьох видів професійної діяльності. Соціальні цінності виступають в ролі стандартів життя людини в світі інших людей. Духовні цінності відображають рівень розвитку особистості: її внутрішні якості (моральність, порядність, самоповага, і ін., Які виступають внутрішніми регуляторами поведінки.

У структурі ціннісних орієнтацій особистості особистісно-значущі і професійно - значущі цінності мають і подібності та відмінності. Схожість пояснюється тим, що професійна діяльність і особисті якості людини мають взаємний вплив один на одного. Професійна діяльність особистості в даному випадку в максимальному ступені регулюється її ціннісними орієнтаціями. Відмінності особистісно-значущих і професійно-значущих цінностей, навпаки, негативно впливає, як на ефективність здійснення професійної діяльності, так і на особистісне незадоволення від неї.

Ефективність професійної діяльності залежить від структури ціннісних орієнтацій особистості, в яку інтегровані матеріальні або економічні, соціальні та духовні цінності. У професійній діяльності відбувається ціннісний вибір: особистість керується професійно значущими цінностями або особистісно-значущими. На думку В. В. Водзинської, ціннісна орієнтація є, з одного боку, конкретними проявами ставлення особистості до фактів дійсності, а з іншого - системою фіксованих установок, що регулюють поведінку в кожен даний відрізок часу. Говорячи про структуру ціннісної орієнтації фахівця, ми маємо на увазі ті його ставлення до різних фактів дійсності, які вплинули на його особистість факторами трудової діяльності та вимогами до неї [3].

Філософсько-етичні концепції проблеми цінності в житті як суспільства, так і окремої людини були в центрі уваги ще з античності. Не оминули проблему Сократ, Платон, Аристотель, Геракліт, Демокрит та інші мислителі. Істотний внесок у філософський аналіз проблеми зроблено у працях Р. Декарта, Ф. Бекона, Т.Гоббса, Г. Лейбніца, Д. Локка, Д. Юма та інших мислителів. Поворотним пунктом у розвитку проблеми цінностей стала філософія Канта. Поняття “цінності” І.Кант використовує перед усім у своєму етичному вченні. Проблема цінності розглядав Гегель, він тісно пов'язує її з матеріальними, морально-правовими і духовними чинниками.

Сучасний спеціаліст повинен вміти орієнтуватися в потоці інформації, який постійно зростає й змінюється, вміти мислити творчо і критично, бути комунікабельним. Отже, для молодого спеціаліста важливим є формування і

закріплення в самосвідомості необхідності самопізнання, саморозвиток і самореалізація. Отже, професійна діяльність будь-якого спеціаліста повинна бути пов'язаною з проблемами самоосвіти та самовдосконаленням, що є важливим чинником професійного росту. Кожен спеціаліст у процесі трудової діяльності виконує свій професійний обов'язок. Він бере на себе відповідальність не тільки перед колективом, керівництвом, за результати праці, але й перед суспільством і державою. Обов'язок виступає тією рушійною силою, що штовхає особистість “робити добро, чинити за совістю не тільки згідно з вимогами суспільства, а й згідно з внутрішніми переконаннями” [4, с. 89]. Виконуючи свій обов'язок, спеціаліст орієнтується на певну систему цінностей. Діалектика взаємозв'язку обов'язку і відповідальності свідчить про те, що обов'язок – це рушійна сила, головний чинник відповідальності. І, навпаки, тільки та особистість, у якій сформовано високе почуття відповідальності, здатна професійно виконувати свій обов'язок. Сумлінне виконання свого обов'язку вимагає добросовісності у всіх аспектах трудової діяльності. У цьому розумінні добросовісність виступає як соціальна цінність. Добросовісність - це передусім усвідомлення суб'єктом власної сумлінності та чесності під час реалізації ним прав і виконання обов'язків, що передбачає необхідність сумлінної та чесноєї поведінки під час виконання своїх професійних обов'язків [5, с. 6]

Надзвичайно важливим чинником у професійній діяльності, що являє собою соціальну цінність, є відповідальність. Відповідальність умовно можна поділити на внутрішню і зовнішню. Внутрішня відповідальність є атрибутом совісті. Вона виражає спроможність особистості реалізувати наслідки своїх вчинків, діяти відповідно до цих усвідомлень, керуючись нормами моралі. Зовнішня відповідальність виявляється через санкції суспільства на дії особистості.

Важливе місце в професійній діяльності молодого спеціаліста посідає самореалізація. Самореалізація особистості як явище є доволі суперечливим процесом, всі структурні передумови самореалізації (самопізнання,

самосвідомість, самооцінка) постійно переплітаються та доповнюються. Самопізнання спрямоване передусім на виявлення себе як особистості, своїх потреб, здібностей, інтересів, ідеалів. Суттєву роль в самопізнанні відіграє емоційно-вольова сфера, розум, рівень інтелекту, вміння адекватно оцінювати об'єктивно існуючу дійсність. Глибоке самопізнання – необхідна умова визначення спеціалістом своїх можливостей. Без самопізнання неможлива самореалізація особистості.

Цінність самовдосконалення полягає у розвитку творчих здібностей людини, прилучення до духовної культури, занятті улюбленою справою або предметом, а також в необхідності систематичного вдосконалення пізнавальної потреби.

Соціальна цінність в професійній діяльності молодого спеціаліста тісно пов'язана з його етичною культурою. Вона являє собою сукупність певних властивостей, якими повинен володіти спеціаліст. Для молодого працівника важливо знати не тільки свої функціональні обов'язки та виконувати їх у повному обсязі, але й те, які морально-етичні норми і принципи покладено в їх основу. Зрозуміло, що без формування духовних цінностей молодий спеціаліст не зможе розкрити себе повною мірою, як особистість, реалізувати себе як професіонал. Отже, потреба самореалізації себе як спеціаліста спрямована на задоволення не тільки особистих інтересів, але й на удосконалення суспільних відносин.

Висновки. Соціальні цінності й орієнтації є невід'ємним елементом у професійній діяльності будь-якого молодого спеціаліста. Цінність являє собою комплекс філософських, соціальних, політико-правових, морально-етичних та психологічних чинників, що є основою поведінки і діяльності людини. Цінності відіграють важливу роль як у формуванні окремої особистості, так і в загальному розвитку суспільства. Ціннісні орієнтації та установки повинні бути тісно пов'язані з духовними і моральними настановами. Тільки в комплексі вони здатні виконати роль морально-професійного обов'язку,

відповідальності за результати своєї діяльності та посприяють особистому та професійному розвитку особистості.

Список використаних джерел:

1. Леонтьєв. Н "Діяльність Свідомість. Особистість" 2-вид. М.: Політгиздат, 1988. 304 с.
2. Сластьонін В.А. Педагогічна аксіологія: монографія. Красноярськ: СіБГТУ, 2008.
3. Медведєва, Г.П. Професійно-етичні основи соціальної роботи: курс лекцій Москва: Видавництво МГСУ, 2002. 304 с.
4. Лозовой В.О., Панов М.І., Стасевська О.А. та ін. Етика: навч. посіб., за ред. проф. В. О. Лозового. К.: ЮрінкомІнтер, 2007. 224 с.
5. Мандрікова К. Принципи розумності, добросовісності, пропорційності: питання співвідношення ЮристУкраїни. 2014. №1(26). С. 5–11.

Стрельченко Марія, студентка гр. АП- 41-16

Науковий керівник: к.пед.наук , проф.

Бондаренко В.В.

МІСЦЕ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ

Постановка проблеми. Початок ХХІ століття характеризується бурхливим ростом інформатизації промисловості. Ключовими інноваціями, що призвели до революції у промисловості стали інформаційні технології.

Перший персональний комп'ютер було створено в 1977 році в науково-дослідному центрі фірми Херох, і саме цей винахід стимулював широкомасштабний розвиток інформаційних технологій, різноманітних інтегрованих інформаційних систем і мереж з надзвичайно складними

функціями та винятково багатоманітним сервісом, відкрив шлях до кардинальних соціально-економічних змін у житті суспільства.

До винаходу комп'ютерів проектування нових виробів від задуму до його реалізації велось за, так званою, паперовою технологією, а з винаходом комп'ютерів багато етапів цього процесу піддались корінним змінам. Стало можливим перейти на безпаперову технологію. Комп'ютер, оснащений відповідними програмами, разом з принтером, плоттером і графічним планшетом замінив собою кульман, папір, олівець, арифмометр і логарифмічну лінійку.

Сучасна Україна має значний науково-технічний потенціал, фундаментальні досягнення в галузі інформатики. Проекти інформатизації розробляються в багатьох галузях і територіальних ланках за фундаментальними та прикладними програмами. Вирішення проблем комплексної автоматизації виробництва на основі сучасних стандартів і технологій, сьогодні охоплює процеси від проектування та підготовки виробництва до безпосереднього автоматизованого виробництва.

Україна обрала курс на розвиток національної економіки та інноваційної моделі. І це передусім інформатизація суспільства як об'єктивний процес, пов'язаний з підвищенням ролі й впливу інтелектуальних видів діяльності на всі аспекти життя людини.

Аналіз актуальних досліджень. Одержання професійних навичок під час графічної підготовки в галузі інформаційних технологій (САПР) – це початкова професійна підготовка, вирішення якої здійснюється у закладах вищої технічної освіти, про що свідчать численні дослідження науковців, таких як М.М. Козяр, М.В. Матвєєва, В.І. Нілова, І.О. Петрицин, Р.В. Чепок, М.Ф. Юсупова та інших.

Виклад основного матеріалу. Результат формування інформаційного суспільства вплинув на зміни засобів і характеру праці, бурхливий розвиток науки та наукомісткого виробництва, перегляд наукових і освітніх концепцій на основі досягнень кібернетики, інформатики, педагогіки, психології та

інших наук. Сьогодні важко уявити сучасне підприємство чи конструкторське бюро без комп'ютерів та спеціальних програм, призначених для розробки конструкторсько-технологічної документації, проектування різноманітних виробів. Впровадження інформаційних технологій у виробничий процес змінив як зміст, так і форму людської діяльності, призвів до нової організації виробничих процесів.

На всіх етапах діяльності сучасного підприємства виникає необхідність у варіантних (бажано оптимальних) вирішеннях інженерних задач у стислі строки. Це вимагає грамотної постановки задачі та її вирішення на основі інформаційно-комунікаційних технологій. Тому цілком справедливим є висновок стосовно безпосередньої залежності ефективності підприємства від результатів науково-технічного прогресу (НТП), підготовкою інженерних кадрів для проектування та виробництва принципово нових технічних конструкцій.

Минули ті часи, коли потреби конструкторсько-технологічних відділів обмежувались CAD-системами, що діють подібно кульману. Сучасний підхід до проектно-конструкторської підготовки характеризується комплексністю рішень. Новітні інформаційні технології дозволяють організувати автоматизоване робоче місце (АРМ) конструктора-проектувальника. Базовими програмними продуктами АРМ конструктора-проектувальника стала операційна система Microsoft Windows та універсальні графічні платформи AutoCAD фірми Autodesk і КОМПАС компанії АСКОН, які використовуються для проектно-конструкторського проектування виробу

Виходячи з аналізу великої групи підприємств, експертами АСКОН, структура користувачів у машинобудуванні складається:

- у конструкторсько-технологічній підготовці виробництва задіяні від 5 до 30% працівників (залежно від організації виробництва й етапів комп'ютеризації), найбільш типовий діапазон – від 15 до 30%;

– потенційними користувачами систем управління інженерними даними є 50% працівників (усього в технічній підготовці в управлінні виробництвом задіяні до 60 – 70% працівників підприємства) [1].

За прогнозними даними використання інформаційних технологій буде швидко розповсюджуватись на всі структурні підрозділи, охоплюючи до 70% працівників. Максимальний ефект від інформаційних технологій буде досягнуто при їх наскрізному запровадженні – ефект єдиної технології та єдиного середовища діяльності підприємства. І цей ефект значно перевищить той локальний результат, який отримують підприємства від інформаційних технологій сьогодні.

У промисловості відбувається постійне зростання вартості кваліфікованої праці й одночасно більшість науковців звертають увагу на зниження якості загальноосвітньої і спеціальної підготовки. Усе це сприяє підвищенню мобільності цінних фахівців на глобальному ринку праці. Кваліфікованих людей з високою мотивацією до праці стало значно менше, і як наслідок, фахівці стали критично важливим елементом системи «працівники – підприємство – технічні засоби – програмні продукти» [2].

Підсумовуючи вище сказане, з впевненістю можна констатувати, що практично немає галузей виробничої або творчої діяльності, де б не застосовувалась комп'ютерна техніка. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології подарували інженеру більш якісний засіб спілкування – тривимірну модель, яка має цілком реальні фізичні характеристики: об'єм, щільність, масу, центр ваги, момент інерції та інше. Її можна розглянути з різних сторін, розібрати і зібрати (якщо мова йде про складану одиницю) і навіть заглянути усередину.

Ефективність застосування CAD-систем у проектно-конструкторській підготовці виробництва забезпечується:

– наявністю засобів модифікації кресленика: копіювання, обертання, перенесення, вирівнювання, масштабування, побудова дзеркального відображення тощо;

- використанням готових фрагментів кресленика, конструктивних і геометричних елементів, уніфікованих конструкцій, стандартних виробів;
- веденням діалогу з комп'ютером у звичних для конструктора термінах і зі звичними для нього об'єктами (графічними зображеннями);
- наявністю мовних засобів опису типових моделей-представників креслеників об'єктів, коли процес створення конкретного кресленика виробу зводиться до завдання розмірів – системи параметризації;
- одержанням креслеників високої якості, оформленими за всіма стандартами СКД шляхом виведення на плотери, принтери та інші пристрої;
- можливостями використання локальних та глобальних комп'ютерних мереж [3].

Таким чином, аналіз застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній проектно-конструкторській діяльності свідчить, що вони використовуються для виготовлення робочої конструкторської документації, дизайнерських розробок, інженерних розрахунків технологічної підготовки виробництва та моніторингу якості продукції. З кожним роком складність прикладного програмного забезпечення зростає, а це, водночас ще більше підвищує вимоги до професійної інженерної підготовки фахівців. Інформаційне суспільство потребує нової якості професійної підготовки і пропанує нові шляхи її забезпечення.

Механізм будь-якої сфери діяльності людини ефективно функціонує, якщо є джерело енергії, яке підтримує його працездатність. Генератором потреб в знаннях, невичерпним джерелом, здатним подолати рутинні аспекти процесу набуття професійних знань, умінь і навичок, можуть стати інформаційно-комунікаційні засоби, які викликають емоційний підйом, зацікавленість графічною діяльністю, а у подальшому розвиток конструкторських умінь і навичок.

Механізм конструкторсько-графічної підготовки починає діяти не тільки за наявності власного бажання особистості, а також при наявності суб'єктивних потреб, до яких його підводять умови виробничої діяльності інженера. Таким

чином, майбутній фахівець повинен розуміти, що графічні знання, уміння і навички – це його гарантія майбутньої успішної професійної діяльності.

Перехід людства до інформаційного суспільства – суспільства знань – розглядає проблему взаємодії людини і машини значно ширше. Нові інформаційні технології і системи, призначені для комп'ютерної техніки нового покоління, наділені інтелектуальними властивостями з логічним і евристичним судженнями на основі проблемно-орієнтованих знань фахівців тих предметних галузей для яких вони розроблені ці інформаційні системи. Потужні САПР, що вже використовуються в професійній освіті, зокрема, в графічній підготовці студентів – це інтелектуальні системи, здатні працювати не тільки з готовими знаннями, але й утворювати нові (AutoCAD, КОМПАС).

У своїй професійній діяльності випускник технічного ЗВО вже не може обійтись без комп'ютера, функціональні можливості якого залежать від програмного забезпечення, що використовується. На вітчизняних підприємствах відбувається активний процес відбору і впровадження нових інформаційних науково-промислових технологій, насамперед САПР, які потребують кваліфікованого, добре навченого персоналу.

Висновок Проведений аналіз дозволяє сформулювати наступний висновок: інформаційна революція і, як наслідок, виникнення інформаційного суспільства та його наступної фази – суспільства, що ґрунтується на знаннях, починає кардинально змінювати не лише світову та національну економіку, а й життя людей та способи влаштування сучасного світу. Саме стан соціальної сфери зумовлює рівень забезпечення високотехнологічної промисловості кваліфікованими кадрами. Ця проблема стала однією з основних для більшості міжнародних організацій, наукових та освітянських спільнот, ділових кіл і практично всіх освічених людей.

Список використаних джерел:

1. Бахина Е. ИТ – Резервы успеха. ММ Деньги и технологии. 2008. №11. С. 34-37.

2. Джеджула О. М. Роль графічної підготовки у формуванні професійної компетентності інженера. Інноваційні технології в професійній підготовці вчителя трудового навчання: проблеми теорії і практики: зб. наук. праць: [вип. 2]. Полтава: ПДПУ, 2007. С. 78–81.

3. Козяр М. М. Формування графічної діяльності студентів вищих технічних навчальних закладів освіти засобами комп'ютерних технологій: [монографія] Рівне: НУВГП, 2009. 280 с.

Коява Дмитро , студ. гр.МК-22т1-18

Науковий керівник ст. викл. **Сук О.Є.**

ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНЕЗИСУ ТЕХНІКИ В ФІЛОСОФІЇ ТЕХНІКИ

Науково-технічна революція поставила людство перед глобальними проблемами. Непродумане продовження розвитку техніки може стати трагедією для світової цивілізації. Тому необхідною є така галузь знання, як дослідження техніки, яка спроможна зробити філософський аналіз ситуації, що склалася, оцінити результати технічної діяльності, можливі перспективи її розвитку.

Поява «філософії техніки» як нової галузі філософського знання пов'язана з виходом у 1877 році праці німецького філософа Ернста Каппа «Основи філософії техніки», де у самій назві вперше були поєднані поняття «філософія» та «техніка». У своїх дослідженнях Кап зосереджує увагу на пошуку антропологічних підставах виникнення та існування техніки. На думку Каппа, в основі техніки полягає принцип «органопроєкції», подовження людських органів, коли людина відтворює свої органи і сама пізнає себе, виходячи з цих штучних творинь.

На думку Е. Каппа, «між знаряддями і органами людини виникає внутрішнє відношення, яке полягає в тому, що в знарядді людина систематично відтворює саму себе». І, оскільки контролюючим фактором є людський орган, корисність і силу якого необхідно збільшити, то власна форма знаряддя повинна виходити з форми цього органу (зігнутий палець, як прообраз гачка, жменя руки – прообраз чаші тощо). Треба зазначити, що аргументація Каппа не обмежується аналогіями з знаряддями і системами машин, вона містить першу філософську рефлексію про технічну інженерію, першу спробу філософського осмислення генезису техніки і її «антропних» початків. За Каппом людина не тільки несвідомо відтворює свої органи, але і пізнає потім сама себе, виходячи з цих штучних створінь. Характерним є те, Капп є першим, хто визначив підставами техніки «антропологічний критерій», формуючи який, філософ підкреслює думку, що які б не були предмети мислення, те, що думка знаходить в результаті всіх своїх шукань, завжди є людина. Тому, змістом науки взагалі є повернення людини до себе. Капп вважає, що саме в словах старогрецького філософа Протагора «Людина є міра всіх речей» – був вперше сформульований антропологічний критерій і сформоване ядро людського знання і діяльності. Тобто «механізм», несвідомо створений за зразком органічного, сам служить для пояснення і розуміння «організму». У цьому й полягає сутність принципу органічної проекції Ернста Каппа, який у своїх дослідженнях зосередив увагу на пошуку антропологічних підстав виникнення і існування техніки. Капп пише про несвідоме відтворення людиною самої себе в знаряддях. Дослідження причин недоліків і прагнення до подальшого удосконалення знарядь приводить спочатку людину до порівняння створюваної техніки з формами тіла, що дає заходи і пропорції, потім до відкриття пристосування знаряддя, що виготовляється, що несвідомо здійснюється, до пануючого в тілесному організмі закону функціональних стосунків, і, врешті-решт, до твердої упевненості в те, що будь-який засіб є ніщо інше, як проекція людського органу, як несвідомий ідеал винаходу. Форма знаряддя виходить з форми відповідного органу.

Спроби відповісти на питання: що таке техніка, і який її генезис і надалі зберігає свою евристичну роль і складає важливий розділ у філософії техніки. В тому, що спочатку органопроекція носила несвідомий характер, повністю погоджується з Каппом французький філософ Альфред Еспінас. Прояви органопроекції Еспінас вбачає в грецьких мірах довжини: палець, долоня, п'ядь, стопа, лікоть тощо. У своїй книзі «Виникнення технології», Еспінас формулює поняття технології як вчення про корисні мистецтва, яке дає можливість виділити основні закони людської практики в деяку «загальну праксеологію» (від грец. *praktikos* – діяльний), що являє собою науку про найбільш загальні форми і найвищі принципи дії всіх живих істот та вводить поняття технології (від грец. *technē* – мистецтво, майстерність, уміння і *logos* – слово, вчення [1].

Еспінас підкреслює, що жоден винахід не може народитися в порожнечі; людина може вдосконалити свій спосіб дії, тільки видозмінюючи засоби, які вона вже раніше мала.

До числа попередників сучасного філософського аналізу техніки крім Е. Каппа та А. Еспінаса можна назвати також Ф. Дессауера, М. Хайдеггера, К.Ясперса.

Ще більш широке значення поняттю "техніка" надає німецький філософ Фред Бон, стверджуючи, що до поняття «техніка» відноситься "Всяка діяльність і перш за все будь-яка професійна діяльність, що потребує технічних правил" [2].

Розробку своєї концепції філософії техніки Ф. Бон починає з проведення межі між технікою і наукою. Він не сумнівається у винятковій важливості науки для існування і розвитку техніки. Техніка і наука – це різні, хоча і взаємодіючі між собою форми людської діяльності. Неможливо на основі висловів будь-якої однієї науки побудувати технічне висловлювання. Для цього необхідно зібрати окремі висловлювання багатьох наук і пов'язати їх одне з одним [3, с. 41]. На думку Ф. Бона, техніка повинна виконувати потрібну функцію: пошук засобів для досягнення заданої мети, встановлення

зв'язку між засобом і метою і пошук цілі для заданого засобу. Тобто основна функція техніки – не пізнання, а «дроблення» [4, с. 40]. Ф. Бон намагається також розмежувати поняття «техніка» і «практика», відкидаючи як ототожнення, так і розрив цих понять. Техніка тісно пов'язана з практикою, але вона, на думку філософа, є не сама практика, а лише інструкція до неї. Практика – фактична професія, а техніка – сукупність правил або настанов до правильного бачення професії. Тому кожна професія або будь-яка людська діяльність має свою особливу техніку. Відносячи техніку до теорії Бон тим самим відокремлює її від практики. У зв'язку з цим він висуває і обґрунтовує свою ідею, згідно якої справу підготовки різних професій (не тільки технічних) слід довіряти тільки технічним школам, тоді як за університетами закріплюється функція підготовки лише дослідників.

Ф. Бон вважає за необхідне розрізняти два поняття техніки – вузьке і широке. У вузькому значенні техніка є «неорганічною» (має підставою тільки неорганічні процеси), а в широкому сенсі вона не зводиться до фізико-хімічних закономірностей, оскільки вона базується на органічних і соціальних процесах («органічна техніка»). Отже, техніка в цілому охоплює собою «неорганічну техніку», «техніку органічну» (медицину, тваринництво, сільське господарство) і «техніку психічну» (економіку, педагогіку, політику) [5, с. 40]. Головним же призначенням техніки Ф. Бон вважає прагнення до людського щастя (задоволена мета стає засобом до досягнення іншої мети і ця послідовність неодмінно знаходить своє завершення в досягненні людського щастя).

У ХХ ст. змінився соціальний статус техніки, перетворившись на чинник, який визначає майбутнє людства, тому зміст поняття "техніка" незвичайно розширюється та ускладнюється, і дати його адекватне визначення стало справою надзвичайно складною. Науково-технічна революція поставила людство перед обличчям глобальних проблем. Для світової цивілізації було б трагедією продовжувати подальший спонтанний розвиток техніки. Найголовніше, до чого прийшла дослідницька думка, усвідомлення

значущості проблеми людини в складній, суперечливій системі "Людина - наука - техніка".

Відомий філософ-неотоміст першої половини XX сторіччя Фрідріх Дессауер вважав, що неможна розглядати техніку як просте застосування законів природи. Дессауер дає власне визначення: техніка є реальним буттям ідей, вона виникає у зв'язку з оформленням та обробкою природних матеріалів та предметів. Предмет техніки може існувати матеріально, але він може виявляти себе й у світі ідей, в області «можливого буття». На думку Дессауера, саме науково-технічне знання, завдяки розвитку сучасної промисловості, стає способом буття людини у світі. Однак Дессауер при оцінці розвитку техніки відкидав існування історичних, суспільних чинників, розглядаючи техніку як самостійний феномен, що має незмінну специфіку. Аналізуючи акт технічної творчості, Дессауер доходить висновку, що вона здійснюється в повній гармонії з природними законами і при «підбурюванні» з боку людських цілей; ці закони і цілі є необхідними, проте недостатніми умовами винаходу. Артефакти (т. е. технічні пристрої), які належить винайти, можна виявити в світі явищ; для цього розум повинен перейти межі досвіду і поплинути до трансцендентним «речей-в-собі», які відповідають технічним об'єктам.

М. Хайдеггер зауважує, що зазвичай при визначенні поняття «техніка» надають перевагу так званому «інструментальному» варіанту: до техніки відносять виготовлення і використання знарядь, інструментів, машин, саме те, що виготовляється і використовується, а також потреби і цілі, для яких усе це призначається. Техніка – це засіб для досягнення певних цілей і людська діяльність [6, с 46]. Філософ, однак, зауважує, що це визначення вірне, але недостатнє, оскільки воно не розкриває сутності техніки, її причинних зв'язків.

Оперуючи чотирма видами причинності М. Хайдеггер доходить висновку, що техніка –це вид розкриття потаємності, тобто процес становлення, «виведення потаємного», «здійснення істини», результатом чого є певний виріб або витвір. Автор нагадує, що техніка походить від грецького

«техне», що характеризує не лише ремісниче виробництво, але й високе мистецтво, і результати їх зближуються, утворюючи певний витвір. З іншого боку термін «техне» є близьким до «епістеме» - уміння розбиратися в чомусь, знати, а знання дає ясність, волю і також є розкриттям потаємності. Техніка, у якій збігаються естетичний і виробничо-матеріальний аспекти, є видом розкриття потаємності [7,с.51]. Хайдеггер наступним чином представляє процес виведення з потаємності в галузі видобувного виробництва: енергія, що таїться в природі, добувається, добуто переробляється, перероблене накопичується, накопичене знов розподіляється, а розподілене знов перетворюється. Здобування, переробка, накопичення, розподіл, перетворення – це й є основні види виведення з потаємності.

Головний суб'єкт виробництва – людина, яка виробляє, переробляє, творить щось нове з природних матеріалів і енергії. В процесі експлуатації техніки людина бере участь у *поставляючому* виробництві як способі розкриття потаємності. Але відбувається це за рахунок «по-ставу», під яким Хайдеггер розуміє «певний збираючий початок» установки, що «ставить», тобто примушує людину виводити дійсне з потаємності певним способом. «По-став» - це спосіб розкриття потаємності, який «править суттю» сучасної техніки... «У «по-ставі» здійснюється непотаємність, відповідно до якої сучасна техніка розкриває дійсне як «існуюче в наявності».

«По-став» - це одночасно шлях, механізм, спосіб розкриття потаємного, це ті об'єктивні жорстко детерміновані обставини, що примушують людину думати і чинити суто визначеним способом. Іншими словами, «по-став» - це призначення, підказка людині, шлях виявлення сутності техніки, виведення прихованого наявне буття. Тож, за Хайдеггером, техніка є новаційним способом виявлення глибинних властивостей буття. Вона дозволяє виявити те, що приховане в ньому, те, що має бути вгаданим і представленим. Через сутність техніки людина говорить с буттям. Людина постає як «втягнута у розкриття потаємності», тому «захоплена поставляючим виробництвом людина стоїть у середині сутнісної сфери «по-ставу»: при цьому «по-став»

направляє людину на один із шляхів розкриття потаємності». Тобто, розглядаючи техніку як певний феномен буття, Хайдеггер стверджує, що людина приречена бути в середині технічного потоку, хоча й пом'якшує явний фаталізм шляхом заміни терміну: «фатум» на «місію» і «долю». Таким чином «по-став» - «шлях розкриття потаємного, місія, що направляє людину в історичне буття» [8, с. 54-55].

Таке посилення споріднене з творчістю та її результатом – витвором. Тим самим автор обґрунтовує творчу місію людини, яка не тільки здатна й зобов'язана творити, але й не має інших варіантів у своїх взаємовідносинах з буттям. Таким чином, М. Хайдеггер, вслід за Десауером тлумачть поняття «техніка» як першооснову, кореневий людський початок. Він показує, що техніка не просто конструює «технічний світ», в якому вона універсальна і непереможна, але підкорює своєму диктату чи не весь простір буття.

У М. Хайдеггера поняття «техніка» розглянуте як таке, що одночасно вселяє песимізм і оптимізм. Техніка та її сутність невідривні від людини та її існування; у той же час наслідки вторгнення техніки у буття чисельні і віддаленій перспективі непередбачувані.

Охопленість людини «по-ставом» не тільки забезпечує реалізацію її творчого потенціалу, прогрес суспільства, але й приховує певні ризики й небезпеки. За Хайдеггером, сутність людини- це розкриття потаємного у сучасній культурі, конкретно – перетворення людини і природи на «по-став». «Людина настільки рішуче втягнута у «по-став», що не сприймає його як виклик для себе, не звертає уваги на те, що сама вона охоплена цим викликом, не чує тим самим усіх способів, якими у своїй охопленості екзистує зі своєї сутності, і тому вже ніколи не може зустріти серед речей свого уявлення про саму себе» ».

Тобто мова йде про те, що «по-став» піддає ризику людину у її ставленні до самої себе і всього, що існує, у випадку, коли вона зациклюється на потаємності. У такому разі можливим є відчуження людини, перетворення її на раба техніки тощо. Тобто техніка не є засобом в руках людини, навпаки,

остання «віддана» техніці, викликана нею. Саме тут приховані виклики, ризики й небезпеки для людини.

Інша загроза полягає в тому, що «по-став» у якості місії направляє людину на розкриття потаємності лише одним шляхом і тим самим виключає вільний вибір у спонтанному створенні витвору. «Там, де править «по-став», на будь-яке розкриття потаємного накладається відбиток управління, організації і забезпечення того, що наявне » [9, с. 60]. Філософ зауважує, що небезпечною є не техніка сама по собі, а саме таємниця її сутності як місія розкриття потаємності, бо вона приховує ризик. Тому «по-став» необхідно розуміти двояко – як посланність, і як небезпеку. «Загроза людині йде навіть не ввід можливості згубної дії машини, технічних апаратів. Дійсна загроза підступила до людини в самій її сутності. Панування «по-ставу» загрожує тією можливістю, що людина буде не в змозі повернутися до більш початкового розкриття потаємності і почути голос більш ранньої істини»». Тобто за Хайдеггером, головна небезпека полягає у нерозумінні сутності техніки. Тому слід знайти техніці «технічне» обґрунтування, визначити її істинну перспективу в історії людської культури, позбавитися ейфорії відносно високого рівня розвитку сучасної техніки і фетишистського ставлення до неї. Але сутність техніки двоїста: «по-став» зтягує у гонку поставляючого виробництва, яке цілком примушує здійснити подію виходу з потаємності і тим самим піддає ризику самі корені нашого ставлення до суті істини. У той же час сам «по-став» відбувається через те здійснення, яке надає людині можливість перебувати у якості необхідної задля збереження сутності істини. Отже, у сутності самої техніки ховаються не лише ризики, але паростки рятівного» [10, с. 65].

Філософськи аналізуючи техніку, М. Хайдеггер показав, що історично виникнення наук, орієнтованих на техніку, розвивається завдяки успіхам самої техніки, зокрема, приладобудування. Тобто техніка не тільки конструює «технічний світ», але й підкорює собі майже не весь простір соціального буття, тим самим впливаючи на історію, її осмислення та періодизацію.

Таким чином, як суб'єкт технічного, людина є незамінною істотою, котра бере участь у розкритті потаємного з точки зору «здійснення істини», тобто, надає сенс процесу розкриття потаємного і тим самим може істотно впливати на сам процес і його результати.

Наприкінці XVIII сторіччя відбувся перелом в розвитку техніки, пов'язаний з науково-технічним прогресом. На відміну від попередників німецький філософ К. Ясперс в своїй роботі «Витоки історії та її мета» розглядає техніку як більш конкретну технофілософську концепцію, як новий фактор світової історії. Він робить висновок про те, що якими глибокими є зміни, що відбуваються останніми двома сторіччями, стає зрозумілим лише у масштабі історії. Філософ виокремлює та розуміє техніку як найважливіший елемент часу, що впливає на світовий розвиток, еволюцію, історію [11].

Техніка розглядається К. Ясперсом як сукупність тих дій, які обізнана людина вчиняє з метою панування над природою, щоб надати своєму життю такий вигляд, що дозволив би зняти з себе тягар злиднів і отримати необхідну форму навколишнього середовища». Природа змінює вигляд під впливом техніки, і, навпаки, на людину впливає навколишнє його середовище. Він вважає, що сучасна техніка настільки змінила життя людини і навколишню дійсність, що перетворила всю нашу планету «на єдину фабрику» [12, с. 82]. К. Ясперс конкретизує своє розуміння техніки, визначаючи її як засіб, оскільки техніка вона виникає тоді, «коли для досягнення мети вводяться проміжні засоби...». Все, що замислено для здійснення якої-небудь діяльності, повинно бути побудовано за зразком машини, – тобто повинне володіти точністю, логічністю. Найбільшого впливу надає найдосконаліша і велика машина. В такому трактуванні техніки на першому плані - мета, яку переслідує людина. Щодо виявлення сутності техніки, то К. Ясперс розглядає її як засіб. На його думку, техніка виникає, коли для досягнення мети вводяться проміжні цілі. Безпосередня діяльність, подібно подиху, руху, ще не є технікою. Лише в тому випадку, якщо ці процеси відбуваються невірнo, приймаються навмисні дії, говорять про техніку дихання. Розвиток техніки К. Ясперс пов'язує зі

зміною праці: скороченням витрат і посиленням інтенсивності праці, еволюцією самого характеру праці у процесі якого технічна творчість протистоїть нетворчості. Техніка відкриває перед людиною новий світ. Але вона має свої межі, які визначаються тим, що техніка - лише засіб панування над неживим, над органічними силами та людьми, які часом дивляться на техніку з жахом. В цілому К. Ясперс оцінює роль техніки в сучасній цивілізації переважно негативно, оскільки наслідки її панування «не залишають нічого з того, що протягом тисячоліть людина знайшла в галузі праці, життя, мислення, символіки»

З позицій нищівної критики індустріальної техногенної цивілізації розгортає свій аналіз техніки французький філософ Ж. Елюль. З точки ж зору Б. Латура, сучасна людина зовсім не є понадлюдиною, якій притаманна об'єктивна точка зору на світ сам по собі. Вона є звичайною людиною, представницею традиційної культури, що підмішує до об'єктів зовнішнього світу свої внутрішні психологічні, соціальні та технологічні установки [13, с. 207]. Автор вважає, що сучасна людина живе у світі ілюзій так само, як і людина первісна. Але це не означає, що реальність від неї прихована. Сучасний світ є таким же реальним, як і світ традиційної культури, змінюється лише конструкція, а не технологія створення цієї реальності. Саме з цієї позиції Б. Латур пропонує розглядати можливі перспективи сучасної технічної цивілізації і людини, що живе та діє в цій цивілізації. Це стосується не лише до податливого на технічну дію тіла, але й до розуму, який у сучасної людини не визначається ні об'ємом мозку, ні можливостями пам'яті, ні чутливістю і збудливістю нервових закінчень. Розумність людини стає функцією технічної оснащеності, яка визначається не лише набором необхідних інструментів, але і умінням усвідомлювати себе, свою історію і свої здібності, звертаючись до фото і кіноархіву, до історичних документів і медичної карти. Вивантажуючи свою свідомість за межі мозку і психіки в технічно організований зовнішній світ, людина здатна множити свої

інтелектуальні можливості практично до безкінечності, у разі відповідного розвитку техніки комунікації і співпраці.

Як бачимо, так або інакше, техніка стала предметом спеціального дослідження і ретельного аналізу. Початок минулого століття ознаменувався досить критичним відношенням до зростаючого технічного прогресу, роблячи основний упор на його негативні сторони. Окрім цього у сфері технічних наук формується ціла база фундаментальних досліджень (технічній теорії), що призводить до вузької спеціалізації усередині окремих технічних областей і до розвитку інженерної діяльності. Виникає взаємодія між науковою і інженерною діяльністю, подібно до того, як взаємодіє філософія науки і техніки.

Філософія техніки є своєрідною археологією технічних знань, оскільки обернена в минуле, і методологією цих знань, якщо вона обернена в сьогодення і майбутнє. Сьогодні ми можемо говорити про період становлення філософії техніки як спеціальної області філософських досліджень, оскільки ще не створено детально розробленої теоретичної концепції техніки, не розроблена система основних понять, моделей аргументації, як це історично склалося в інших областях філософії, таких як філософія історії, соціальна філософія, філософія науки та ін. Розвиток філософії техніки визначається досягненнями самої техніки, розширенням технічних можливостей людства. Науково-технічний прогрес народжує нові і нові проблеми, рішення яких вимагає погодженої взаємодії. Розкриваються широкі перспективи для розвитку філософії техніки: методологічні, теоретичні, культурологічні, етичні і так далі.

Техніка немає мета сама по собі. Вона має цінність лише як засіб. Звичайно, можна розглядати техніку як самотійний феномен, але ця самотійність відносна: Сама по собі техніка не хороша і не погана. Все залежить від того, що з неї зробить чоловік, чому вона служить, в які умови він її ставить, і питання в тому, що за чоловік підпорядкує її собі, яким проявить він себе з її допомогою. Техніка не залежить від того, що може бути

нею досягнуто. Як самостійна суть — безплідна сила; паралізуючий по своїх кінцевих результатах тріумф засобу над метою [14]. Якою б могутньо сильною не була техніка в своїх творчих і руйнівних можливостях, вона в принципі завжди є засобом, знаряддям, підпорядкованим розуму і волі людини.

Нині не викликає сумніву, що наслідки вторгнення техніки неймовірно багатообразні, а у віддаленій перспективі навіть непередбачувані. Техніка є найважливішим засобом виявлення глибинних властивостей суцього, наприклад в медицині, астрономії, біології. Нині спостерігається бурхливий розвиток техніки, а в той же час розширюються і філософські дослідження феномену техніки.

Сучасна філософія техніки не є завершеною парадигмою пояснення сутності людини, вона навіть не являє собою певної філософської цілісності. Адже важко досягти несуперечливості, цілісності й систематизації в розумінні філософської сутності поняття «техніка».

Список використаної літератури:

1. Эспинас Альфред-Виктор // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона : в 86 т. (82 т. и 4 доп.). — СПб., 1890—1907
URL:<https://ru.wikipedia.org/wiki>
2. Лазарева Т.А. Первые философы техники
URL:<http://masters.donntu.org/2011/igg/lazareva/library/tez2.htm>
3. Горохов В.Г., Розин В.М. Введение в философию техники: Учеб. Пособие: науч. ред. Ц.Г. Арзаканян. М.: ИНФРА-М, 1998. 224 с.
4. Аль-Ани Н.М. Философия техники: очерки истории и теории: учебное пособие. СПб., 2004. 184 с.
5. Аль-Ани Н.М. Философия техники: очерки истории и теории: учебное пособие. СПб., 2004. 184 с.
6. Хайдеггер Новая технократическая волна на Западе: под ред. П.С. Гуревича. М.: Прогресс, 1986, 448 с.
7. Там же, С 61

8. Там же, С. 54-55
9. Там же, С. 60
10. Там же, С. 61
11. Некрасов С.И., Некрасова Н.А. Философия науки и техники, 2010 г.
URL:<http://terme.ru/dictionary/906/word/%DF>
12. Аль-Ани Н.М. Философия техники: очерки истории и теории: учебное пособие. СПб., 2004. 184 с.
13. Латур Б. Нового времени не было. Эссе по симметричной антропологии: пер. с фр. Д.Я. Калугина. СПб.: Изд-во Европейского университета в СПб, 2006. 240 с.
14. Ясперс, К. Современная техника. Новая технократическая волна на Западе. М., 1986. С. 119-146

Нескреба Едуард, ст. гр. А-32-17

Науковий керівник: к.соц наук, доц.,

Прохоренко Т.Г.

СОЦИАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ХАКЕРСТВА

Информатизация и компьютеризация в современном обществе приобретают все больший размах. Компьютеры входят во все новые области человеческой практики, трансформируя при этом не только отдельные действия, но и человеческую деятельность в целом, оказывая влияние на все социальные процессы. Одним из проявлений применения информационных технологий в деятельности человека может быть хакерство. Часто хакеров описывают с негативной стороны, подчеркивая их запретные действия. Однако эта точка зрения не всегда верна. В последнее время интерес к проблеме хакерства возрос, особенно в СМИ, поэтому данная работа направлена на

исследование хакерства как социального явления, на изучение хакерской этики и социальной среды хакеров.

Хакер (англ. *hack* – кромсать) – это физическое лицо, которое совершает несанкционированные и незаконные действия в сфере информационных технологий. По сути, хакер действует вне закона, т.к. имеет доступ к личным данным жертвы (банковским счетам, номерам телефонов, адресу), что является воровством. Однако хакеры не всегда занимаются взломом ради получения информации, часто целью хакера может быть нарушение работы чего-либо. Таким примером может быть взлом популярного и крупного интернет-магазина «Ebay» 21 мая 2015 года, когда был совершен взлом базы данных этого магазина вместе с паролями и всеми данными о тысячах его покупателей [1]. И таких примеров можно привести множество.

Многие крупные IT-фирмы, напротив, стимулируют хакерские атаки. Таким примером может стать Google. Представители Google пообещали 100 тысяч долларов хакеру, который взломает ноутбук под управлением Chrome OS, о чем отмечено на официальном сайте компании [2]. Почему же фирмы, которым не выгодно, чтобы их взламывали, а закрытый исходный код каждого файла оказался в свободном доступе, просят о взломе? Таким образом, Google ищет ошибки в системном коде путем использования рабочей силы вне компании.

И это не последнее направление использования хакеров в современном мире. Известны случаи, когда появлялись целые организации, которые работали над взломом террористических организаций. Примером может стать кибер-организация «Anonymous», которая на своем официальном канале YouTube пригрозила террористической группировке «Исламское государство» ответными действиями за атаку на Брюссель (22.02.2016) [3]. Таким образом, «хакерство» - это часть современного мира, социальное явление, которое стоит рассмотреть.

Хакеров можно условно разделить на три группы:

1. Кракеры – ломают программные защиты от серийных номеров до

аппаратных ключей. Основные инструменты - отладчик и дизассемблер. С продуктом их деятельности знаком практически каждый пользователь ПК.

2. Фрикеры – занимаются телефонией. К примеру, создан сотовый телефон, за который не надо платить. Существуют вечные телефонные карты. Устройства для телефонного междугороднего разговора с оплатой как по городу и т.д.

3. Сетевые хакеры. Их цель – глобальные и локальные сети.

Понятие «взлом» часто используется без понимания и требует пояснения. Взлом – несанкционированный доступ. Если же улучшить Shareware программу, убрав рекламу из неё или зайти в сеть просто не под своим паролем, это уже взлом. Взламывая системы, хакеры, как правило, стараются остаться незамеченными даже администратором, не говоря уже о пользователях системы. Взлом – это не обязательно взлом сервера. Можно взломать мобильный телефон или защиту от копирования на CD. И вообще, понятие взлом – это проникновение туда, куда «посторонним вход запрещен». Поэтому, даже пройдя в Макдональдсе за дверь «Только для персонала», ты, таким образом, взломаешь МакДональдс. И неважно, придержал ли ты дверь ногой за последним выходящим, или подключил свой ноутбук к замку на двери и хакнул код, или приставил охраннику к виску оружие. Все это – способы взлома.

Явление хакерства часто объясняется как один из способов эскапизма или погружения в мир иллюзорной реальности, творимой и видоизменяемой самим хакером сообразно своему вкусу и, в некоторой степени, – групповым представлениям.

В 1984 году Стивен Леви в своей знаменитой книге «Хакеры: герои компьютерной революции» сформулировал принципы хакерской этики: доступ к компьютерам должен быть неограниченным и полным; вся информация должна быть бесплатной; не верь властям, борись за децентрализацию; ты можешь творить на компьютере искусство и красоту; компьютеры могут изменить твою жизнь к лучшему. Эти формулировки четко определяют, что первоначально явление хакеров было социальным протестом.

По отношению их к вопросам этики можно выделить такую классификацию:

1. Романтики-одиночки. Они, как правило, взламывают базы данных из чистого любопытства. В целом они довольно безопасны и бескорыстны, но и наиболее талантливы.

2. Прагматики или классики. Работают как в одиночку, так и группами. Похищают, как говорится, что придется: базы данных, программы, электронные версии разных изданий.

3. Разведчики. Сегодня в любой уважающей себя фирме имеется хакер, оформленный обычно как программист, или системный администратор. Его задача - взламывать сети конкурентов и похищать оттуда самую разную информацию. Этот тип пользуется сейчас наибольшим спросом.

4. Кибергангстеры. Это уже профессиональные компьютерные преступники. Их пока не так много, и работают они в основном на преступные организации и группировки. Действуют почти всегда группами. Тут задачи конкретные: блокировка и развал работы компьютерных сетей разных неудобных фирм, а также кража денег с банковских счетов.

По мнению психологов многие из хакеров были людьми с какими-либо недостатками, будь-то излишняя полнота, или нелегкое детство: разбитые семьи, наркотики, отсутствие полноценного общения со сверстниками, взрослыми, одиночество. Такой опыт в жизни хакера может играть решающую роль. В то же время, не подлежит сомнению, что большинство хакеров обладает исключительно высоким уровнем интеллекта. Высокие познавательные способности просто необходимы хакерам, так как для успешного доступа на удаленные компьютеры нужны блестящие знания телефонного, компьютерного оборудования и систем.

Другой общей чертой всех героев книги является настойчивость, упорство в достижении цели. Говоря о высоких интеллектуальных способностях, необходимо отметить и высокую познавательную мотивацию многих хакеров: часто «хакинг» совершается ради того, чтобы иметь

возможность поработать на более мощном компьютере, посмотреть, как работает та или иная программа, узнать больше о том, как работают новые операционные системы или программы. Не меньшее значение имеет и мотивация доминирования: многие стремятся стать лучшими среди хакеров, показать другим, на что они способны.

Таким образом, можно говорить о том, что увлечение информационными технологиями и успехи в этой области могут служить своего рода компенсацией недостаточного общения с близкими взрослыми и сверстниками. Важным психологическим моментом является непонимание последствий своих действий хакерами. Парадокс состоит в том, что несмотря на свой высокий интеллектуальный уровень, хакеры плохо представляют себе последствия своих действий – простаивание выключенных компьютеров, людей, оторванных друг от друга и от своей работы. Эти последствия оказываются отгороженными от них временем и расстоянием.

Всё же сами хакеры часто обсуждают и вопросы морали. Так, одно из определений хакерства звучит как «следование хакерской этике». У этики хакеров есть два значения. Первое – декларация свободы информации, любая информация должна распространяться свободно, быть доступной всем. Второе касается взлома программ: в нем нет ничего аморального.

В других публикациях, принадлежащих перу хакеров, можно найти и указания на новые тенденции в хакерской субкультуре [4]. Во-первых, сами хакеры обратили внимание на то, что средства массовой информации создают в обществе стереотип хакера как асоциального субъекта, который ломает защиты на компьютерах и программных продуктах, создает вирусы, портящие информацию. Необходимо отметить, что, наряду с тем, что в субкультуру хакеров вливаются новые поколения, среди старшего поколения хакеров можно встретить различные тенденции. Часть хакеров в старшем возрасте остается работать в научных центрах и лабораториях, изредка позволяя себе вспомнить прошлое. Другая часть хакеров, покидая андеграунд, примыкает к ряду «белых воротничков» в компьютерных технологиях.

В соответствии со своей идеологией элитарные круги хакеров не могут отделиться от новичков, которые приходят в это информационное сообщество за популярностью и признанием, однако, констатируют тот факт, что в новых поколениях хакеров появляются люди, ищущие общественного признания, уважения других и самоуважения, но мало интересующиеся самими информационными технологиями.

Таким образом, можно сделать вывод о том, что для самих хакеров особую ценность представляет взаимодействие с компьютером, программным обеспечением (которое представляет собой продукт творчества многих талантливых людей и не одного поколения программистов), постоянный процесс познания, возможность обмена опытом и информацией с такими же, как они сами, энтузиастами и специалистами. Требование свободы информации в этой трактовке приобретает особый смысл – как требование самостоятельности, компетентности, информированности обо всех делах государства, независимости от чьего-то мнения, указания. Если хакерство родилось и развивалось на протяжении десятилетий как форма социального протеста и ухода от реального мира в мир киберпространства, то в последние годы появилась тенденция ухода в сторону кибертерроризма. Сегодня явление хакерства, в первую очередь, связывается с разгорающейся всё сильнее и сильнее кибервойной – войной, в которой нет ни правил, ни закона, а цели как бы оправдывают любые средства и методы.

Чем сильнее мы полагаемся на технологии, тем больше потенциальной власти хакеры получают над нами. Неважно, является ли их целью помощь или причинение вреда – эти люди имеют возможность менять мир по своему усмотрению. Хакеры понимают компьютер лучше каждого из нас, они могут менять курсы валют, останавливать падение акций, с недавних пор и останавливать преступников, а также ими быть. Чем сильнее человечество полагается на компьютер и вычислительную технику, тем больше государство начинает понимать всю важность получения контроля над кибератаками и хакерством в целом.

Список використаних джерел:

1. Крупнейшие хакерские атаки.
URL:<http://www.lookatme.ru/mag/live/14/210605-2014-hacker-attacks>
2. Google предлагает \$100 тысяч за взлом ноутбука.
URL:<http://korrespondent.net/lifestyle/gadgets/3646413-Google-predlahaet-100-tysiach-za-vzlom-noutbuka>
3. «Нас больше. Бойтесь» – Хакерская группировка Anonymous объявила войну ИГИЛ. URL:<http://izvestia.kiev.ua/item/show/91146>
4. Что такое хорошо и что такое плохо? URL:<http://www.zhurnal.ru/hack-zone/ilya.htm>

Столбинська Оксана ст. гр. Т-31-17

Науковий керівник: к. соц.

наук, доц., **Прохоренко Т.Г.**

СОЦИАЛЬНЫЕ РИСКИ КОРРУПЦИИ

Коррупция – это социальное явление, которое имеет ярко выраженный политический фон. Исторический опыт свидетельствует, что с помощью коррупции достигались высочайшие вершины власти. Вместе с тем, коррупция нередко становится причиной завершения карьеры политиков и государственных деятелей, правительств, приводит к изменению политических режимов, упадку государств. В течение последних десятилетий коррупция является не только характерной особенностью современной политики во многих странах мира. Некоторые аналитики считают, что коррупция стала основной политической проблемой начала XXI столетия, которая негативно влияет на все аспекты политического и социально-

экономического развития общества и государства. Коррупцию можно определить как сложное социальное явление, которое возникает в процессе реализации властных отношений уполномоченными на это лицами, использующими предоставленную им власть для удовлетворения личных интересов, а также для создания условий для совершения коррупционных действий, их сокрытия или содействия им.

Коррупция в Украине превратилась в одну из угроз национальной безопасности. По сути, в обществе функционируют две подсистемы – официальная и неофициальная, практически равные по своему влиянию. Общество и государство в целом испытывают негативное влияние коррупции. Она подрывает экономические основы государства, блокирует приход иностранных инвестиций, провоцирует недоверие населения к властным структурам. Коррупция негативно сказывается на международном имидже Украины, способствует росту влияния организованных преступных групп.

Население Украины очень высоко оценивает масштабы распространения коррупции в Украине. Результаты социологических опросов Украинского центра экономических и политических исследований имени Александра Разумкова (УЦЭПИ) свидетельствуют, что только 2% респондентов считают, что «почти никто в стране не берет взяток». Большинство придерживается противоположной точки зрения: «берут взятки, используя служебное положение, почти все» – так считают 12% опрошенных; «многие» – 49%; «кое-кто» – 29%. Даже для реализации своих законных прав граждане Украины должны прибегать к коррупционным действиям – давать взятки [2].

Коррупция оказывает существенное влияние на формирование государственной власти в Украине. В исполнительной ветви власти это происходит преимущественно путем платы за назначение на должность не в зависимости от деловых качеств лица, а исходя из его родственных связей или личной преданности. Наиболее опасны проявления коррупции в кадровой политике на высших ступенях исполнительной власти, поскольку

руководители высшего уровня могут создать целую пирамиду коррумпированных отношений, пронизывающую все уровни власти.

Довольно широким является набор коррупционных средств, которые могут быть применены при формировании судебной ветви власти. Прежде всего, это подкуп чиновников государственных органов, которые осуществляют подбор кандидатов на должности судей, готовят материалы на их избрание, решают вопросы о назначении судей на административные должности в судах. Среди других средств – подделка документов, утаивание компрометирующих материалов о кандидатах на должности судей и т.п.

При формировании представительских органов власти также трудно избежать влияния коррупции. В этом случае речь может идти о нарушении фундаментальных принципов организации и проведения выборов: подкуп кандидатов, представителей власти и членов избирательных комиссий; нелегальное финансирование избирательных компаний; должностные злоупотребления при проведении агитации; фальсификация результатов выборов, создание препятствий для реализации избирательных прав граждан и т.п.

Коррупция влияет и на функционирование государственной власти. Коррупция предусматривает эксплуатацию публичной власти в частных интересах. Государство фактически лишается той части власти, которой воспользовался коррупционер в собственных корыстных интересах. Как отмечал Гегель, «та часть государственной власти, которую приобрел для себя отдельный индивидуум, утрачена для власти общего» [1].

О неправомерном использовании власти государственными деятелями высшего уровня в последнее время сказано немало. Так, в результате публикации информации о причастности отдельных народных депутатов к совершению коррупционных действий, в обществе сложилось устойчивое мнение о распространенности коррупции в стенах Верховной Рады. Неоднократно сообщалось о подкупе депутатов в связи с формированием

депутатских групп и фракций, переходом депутатов из одной фракции в другую.

Политическая сущность коррупции проявляется также в том, что коррупция может быть средством борьбы за власть. С одной стороны, властные структуры могут использовать лозунги борьбы с коррупцией для достижения политических целей, в том числе для расправы над политическими оппонентами. С другой стороны, политическая оппозиция может обвинять власть в ее коррумпированности также с целью достижения своих политических целей. При этом оппозиция, как это ни удивительно, может быть заинтересована в коррумпированности властных структур и отдельных государственных деятелей, поскольку изобличение фактов коррупции и их публикация в СМИ повышает шансы оппозиции прийти к власти.

Типичным вариантом использования лозунгов борьбы с коррупцией для борьбы с политическими конкурентами становится применение уголовно-правовых и других предусмотренных законом репрессивных средств к государственным деятелям, политикам, особенно оппозиционным. Привлечение таких лиц к ответственности за совершение коррупционных правонарушений осуществляется не в результате системной антикоррупционной деятельности власти, а исходя из принципа политической целесообразности. Сам процесс привлечения виновного к ответственности сопровождается широкими пропагандистскими мероприятиями, с целью убеждения общества и международного сообщества в том, что упомянутый процесс абсолютно лишен политического подтекста и направлен исключительно на обеспечение законности в государстве.

Борьба с коррупцией может также декларироваться с целью создания конкретным представителям власти положительного имиджа среди граждан и в глазах мирового сообщества, ради сохранения или получения соответствующей должности. Традиционно заявления об усилении борьбы с коррупцией раздаются все чаще и громче именно перед очередными

выборами. В сущности, такие действия коррумпированных политиков направлены на решение двуединой задачи: во-первых, любой ценой остаться при власти; во-вторых, избежать, таким образом, ответственности за содеянные во время пребывания при власти преступления.

Коррупция проявляется также в том, что она может существенно влиять на реализацию внутренней и внешней политики государства. Что касается последней, то высокий уровень коррумпированности в стране может использоваться другими государствами для давления на политическое руководство страны при принятии решений внешнеполитического и внутривнутриполитического характера. Правящая верхушка государства попадает в политическую зависимость от руководителей тех государств и международных организаций, которые проинформированы о действительном состоянии дел, о масштабах коррумпированности страны, отдельных политиков или руководителей высшего уровня. В результате возникают проблемы в отношениях с другими государствами при заключении международных договоров, контрактов, получении кредитов, инвестировании иностранного капитала, реструктуризации долгов.

Коррупция является одним из основных факторов раскола общества на официальное и неофициальное (частично криминальное). Вследствие этого, в его рамках параллельно сосуществуют две социальных подсистемы: одна из них ориентируется на правовые и моральные нормы, другая – на использование противоправных средств. Что касается коррупции, то такими средствами выступают подкуп, злоупотребление должностным положением, неправомерное предоставление льгот и преимуществ, использование власти для незаконного овладения имуществом и т.п. Субъекты коррупции функционируют в неофициальной среде, в которой властвует своя система ценностей, свои цели и средства их достижения, где жизнь строится не по законам, а «по понятиям».

Эффективность противодействия коррупции зависит, прежде всего, от отношения к этой проблеме первых лиц государства, их моральной и правовой

чистоты. Решающим фактором противодействия коррупции является политическая воля. Проявление политической воли означает, что при наличии законных оснований закон может применяться к любому лицу, независимо от занимаемой им должности, политических взглядов, степени приближенности к руководству государства и других субъективных моментов. Из-за отсутствия политической воли, даже наиболее совершенное антикоррупционное законодательство обречено на декларативное существование, а деятельность правоохранительных структур – лишь на имитацию борьбы с коррупцией.

По оценкам зарубежных исследователей, в Украине не сделаны серьезные шаги в борьбе с коррупцией. Сделаны лишь некоторые показательные жесты для того, чтобы успокоить западных критиков. Коррупция угрожает национальной безопасности и общественному строю Украины, влияет на формирование и деятельность властных институтов, подрывает доверие граждан к власти, усложняет отношения Украины с иностранными партнерами [3].

Поэтому борьба с ней является первоочередной задачей и связана с достижением следующих основных целей: уменьшение числа так называемых «взяткоемких» функций государственного управления (выдача разрешений, лицензий, справок и т.п.); четкое законодательное определение процедур принятия управленческих решений; обеспечение прозрачности принятия решений с помощью конкурсов, тендеров и т.п.; повышение уголовной ответственности за коррупционную деятельность.

Список використаних джерел:

1. Афоризмы и цитаты великих людей о коррупции URL: voxfre.narod.ru/aphorism/policy.htm.
2. Центр Разумкова. Соціологічні опитування. Корупція URL: <http://razumkov.org.ua>.
3. Мельник М. Корупція – це своєрідне дзеркало суспільства, його моральної і правової чистоти URL : www.dialogs.org.ua.

Белов Дмитро студент гр.Т-31-17

Науковий керівник: ст. викл. **Ткаченко І.В.**

ДОСЛІДЖЕННЯ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В ПСИХОЛОГІЇ

Проблема самореалізації особистості розглядається як у вітчизняних та і в зарубіжних дослідженнях. Як зарубіжні, так і вітчизняні вчені відзначають, що це складне поняття, зміст якого багато в чому визначається іншими поняттями, які з ним пов'язані. У сучасній психологічній науці самореалізація визначається як психічне явище (метапотреба, стан, процес, результат і властивість особистості), пов'язане з самовдосконаленням і самопізнанням особистості й забезпечує її соціальну результативність.

Поняття «самореалізація» використовується в понятійно-категоріальному апараті психології в сучасних умовах, але єдиного розуміння його в чіткій закінченій формі до цих пір не існує. Прообраз концепції самореалізації виявляється ще в античній філософії, в релігійних навчаннях Стародавнього світу. А науковий підхід до вивчення самореалізації починається тільки в кінці ХІХ століття в роботах філософів, які осмислювали людину як «діюче» створіння [1].

Уявлення про розвиток особистості, особистісне зростання й т. і. розроблялися академічної психологією в дусі психофізіологічних теорій про надбудову функціональних систем над фізіологічними в ході переживання особистого досвіду. Їхні практичні рекомендації не виходили за рамки вдосконалення освітніх і виховних технологій, вдосконалення методів лікування неврозів і психопрофілактики [4].

Психоаналіз не розглядав самореалізацію особистості як феномен, який мав для суб'єкта позитивне значення. Так, аналітична психологія К. Г. Юнга описувала процеси розвитку в езотеричному метафоричному стилі, доступному розумінню лише вузького кола інтелектуалів. Розвиток особистості суб'єкта міг здійснюватися тільки при одночасній дії жорсткого

тиску обставин, свідомого морального вибору та «ірраціонального поклику самості». З точки зору К. Г. Юнга, самореалізація за допомогою безперервної творчої діяльності сприяє більш тривалому життю. Він вважав, що творчість і уява є рушійними силами людського існування [5].

В біхевіористичній психології проблема самореалізації особистості взагалі залишалась поза увагою дослідників, не «вписувалося» в цю наукову парадигму. Таким чином, в середині ХХ століття загострилась необхідність у створенні нового підходу до вирішення проблеми визначення принципів й механізмів особистісного розвитку – саме в контексті самореалізації й самоактуалізації творчих, духовних ресурсів особистості людини як представника соціуму. На той час існувала потреба у наукових теоріях, які б відповідали новим соціальним обставинам, вимагали творчого підходу до вирішення проблем, саме особистісної ініціативи, а не тільки пристосування до існуючої реальності. До того ж такі теорії повинні були відновити загублені зв'язки філософії та психології, намітивши при цьому конкретні шляхи для самовдосконалення пересічної людини. Саме це й зробила гуманістична психологія і, зокрема, теорія самоактуалізації [5].

Повною мірою концепція самореалізації розроблена в 50-60-х роках ХХ століття гуманістичною психологією, в працях А. Маслоу, К. Роджерса, Е. Шострома, Р. Мея, В. Франкла, Дж. Бьюдженталя. Досягнення цих вчених – характеристика феномена самореалізації як предмета вивчення психології і опис найважливіших характеристик особистості, яка самореалізується й самоактуалізується [5].

Термін самоактуалізації та самореалізації в психологію вперше ввів Курт Гольдштейн. Він розглядав самоактуалізацію як фундаментальний процес в кожному організмі, який може мати як позитивні, так і негативні наслідки для індивідуума. Організм управляється за К. Гольдштейном тенденцією актуалізувати в найбільшій можливій мірі свої індивідуальні здібності. Основне положення теорії Гольдштейна: індивід мотивується не багатьма, а одним головним мотивом – самоактуалізацією та самореалізацією. К. Роджерс

наприклад, також вважає, що в кожного суб'єкта є прагнення ставати здатним і компетентним настільки, наскільки тільки це для нас можливо біологічно. «Як рослина прагне бути здоровою рослиною, як зерно містить в собі прагнення стати деревом, так людина спонукається ставати цілісним, повним, самоактуалізованим суб'єктом» [5].

У гуманістичній психології самореалізація розглядається в тісному зв'язку з творчістю. На думку розробників гуманістичної психології, розвиток самореалізації творчого потенціалу і особистості є найважливішою умовою оздоровлення соціального життя в суспільстві, оскільки передбачає єднання соціуму і людини, а також зумовлює творчу соціальну адаптацію особистості, яка є необхідною для повноцінного життя в світі з його швидкими змінами [1].

Гуманістичні психологи вбачаючи в творчості: а) вищу людську потребу; б) прояв психічного здоров'я; в) прояв особистісної інтеграції, психологи розглядають творчу людину: як особистість, яка самоактуалізується і самореалізується (А. Маслоу); як «продуктивну особистість» (Е. Фромм); людину, яка «повноцінно функціонуюча особистість» (К. Роджерс) [5].

Маслоу виділив певні ознаки, яким має відповідати особистість, яка самореалізується: 1. Сприйняття реальності є більш ефективним. 2. Прийняття інших людей, природи і себе. 3. Природність, безпосередність і простота. 4. Центрація на проблемі. 5. Потреба в самоті, незалежність. 6. Незалежність від оточення і культури (автономія). 7. Свіжість сприйняття. 8. Вершинні або містичні переживання. 9. Суспільний інтерес. 10. Уміння вибудовувати глибокі міжособистісні відносини. 11. Демократичний склад характеру. 12. Розмежування засобів і цілей. 13. Філософське почуття гумору. 14. Креативність. 15. Опір окультуренню [2].

Популярність теорії Маслоу пов'язана, по-перше, з евристичністю понять самоактуалізації і самореалізації і можливістю його використання в емпіричних дослідженнях. По-друге, запропонована модель особистості, підкреслюючи позитивні прояви людської природи, такі як любов, дружба, творчість, альтруїзм, свобода і т.д., служить певним еталоном в навчанні,

вихованні, формуванні особистості того, хто навчається, побудові системи взаємин учня і педагога.

А. Маслоу самоактуалізацію і самореалізацію визначає як прагнення до самоздійснення, іншими словами актуалізувати те, що міститься в потенції. Це тенденція – прагнення людини стати все більш і більш тим, ким вона здатна стати [2].

На думку К. Роджерса самореалізація відбиває безпосередньо особистісний розвиток. Така людина довіряє собі, разом із тим з готовністю вступає в кооперацію з іншими. Самореалізуватися – це значить бути самим собою, таким, яким ти є. Така людина не прагне сподобатись іншим, а прагне самому керувати своєю поведінкою. Така людина розуміє складність буття, але приймає його таким, яким воно є. Така людина відкрита досвіду, в тому числі новому, разом із тим приймаючи інших людей [3].

Таким чином, під самоактуалізацією та самореалізацією в сучасній психології розуміється особливий вид діяльності людини, спрямований на самовдосконалення, розвиток своєї соціальної та індивідуальної компетентності, максимально можливе використання свого потенціалу на благо суспільства і самого себе.

Для нашого дослідження важливим є розгляд співвідношення між собою понять особистісної зрілості та самореалізації. На нашу думку, найбільш конструктивним у цьому є підхід Д. О. Леонтьєва, згідно з яким головним феноменом особистісної зрілості виступає особистісний потенціал – сукупність якостей, проявів і здібностей, які дозволяють індивіду відбутися як особистість. Цей процес проявлення особистості в різних видах діяльності Д. О. Леонтьєв називає самодетермінацією.

Феномен самодетермінації виступає формою прояву особистісного потенціалу особистості. Самодетермінація за психологічним змістом дуже близька до самореалізації в її розумінні Маслоу, Роджерса та інших. При цьому самодетермінація активізує процес особистісної трансформації, в ході якої особистість набуває завершеності й цілісності. Тим самим насправді зріла

особистість – та, яка постійно вдосконалюється в ході самореалізації. Звичайно, матеріал для такої самореалізації може бути різним – в залежності від того виду діяльності, в яку включений індивід та в залежності від спрямованості його особистості.

Саме підхід Д. О. Леонтьєва було обрано нами як такий, що в найбільшій мірі відповідав завданням дослідження та такий, на якому можна було б базуватися в емпіричній частині роботи.

Ще можна відмітити близьку до цього точку зору Гудзовської А.А., яка розглядає самореалізацію як компонент особистісної зрілості (разом з его-ідентичністю та активним оволодінням власним соціальним оточенням). За автором становлення особистісної зрілості відбувається в процесі рішення життєвих задач. А самореалізація виступає своєрідною мірою особистісної зрілості.

Список використаних джерел:

1. Левченко А. В. Психологические характеристики временной трансспективы самоактуализирующейся личности. Мир науки, культуры, образования, №4 (29) 2011. С. 206 – 209.
2. Маслоу А. Психология бытия. М.: Мир, 1998. 512с.
3. Роджерс К. Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека: пер. с англ. / общ. ред. и предисл. Е. И. Исениной. М.: Мир, 1994. 77 с.
4. Сухобская Г. С. Понятие «зрелость социально-психологического развития человека» в контексте андрогогики. Новые знания. 2002. № 4. С. 17-20.
5. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. СПб.: Питер, 2005. 607с.

Наукове видання

НАУКА, ОСВІТА, КАР'ЄРА - 2020

Збірник

**наукових статей магістрів та студентів ХНАДУ
(кафедра філософії і педагогіки професійної підготовки)**

Збірник

наукових статей сту

ХНАДУ

(секція філософії і педагогіки професійної підготовки)

Квітень 2018р.